

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΣΥΝΑΠΤΙΣΜΑΤΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ

ΥΠΟ

Ν. ΜΑΥΡΟΚΕΦΑΛΟΥ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

ΑΓΓΟΣΤΟΛΙΟΝ ΜΑΚΩΒΑΤΕΙΟΥ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΤΟΥ

1911

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΣΥΝΑΠΙΣΜΑΤΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ

ΥΠΟ

Ν. ΜΑΥΡΟΚΕΦΑΛΟΥ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

ΑΡΓΟΣΤΟΛΙΟΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΤΟΥ
ΙΑΚΙΝΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ 1911

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Αἱ σκέψεις αὗται, εἰς τὰς ὁποίας ἐδόθη τὸ ὄνομα τῶν «πολιτικῶν συναπισμάτων» ἐστάλησαν πρὸ μηνὸς εἰς Ἀθήνας πρὸς δημοσίευσιν εἰς τινὰ τῶν ἐκεῖ Ἑφημερίδων· ἀλλ' ἡ ἐφημερίς αὕτη περὶ ἄλλα ἴσως ὠφελιμώτερα ἀσχολουμένη δὲν προέβη μέχρι σήμερον εἰς τὴν δημοσίευσιν ταύτην καὶ ἡ ὥρα τῶν μεγάλων ἢ μικρῶν συζητήσεων τῶν Ἑθνικῶν ἀντιπροσώπων ἐπὶ τῶν Συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων πλησιάζει νὰ σημάνῃ.

Τοῦτο ἠνάγκασε τὸν συντάκτην καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν φρονούντας ὅτι ἡ χειροτέρα τῶν σκέψεων εἶναι πάντοτε ἡ παραμένουσα ἄγνωστος ἐν οἷῳ δῆποτε θέματι νὰ παραδόσῃ τὰς σκέψεις ταύτας εἰς τὸν στενὸν κύκλον τοῦ φυλλαδίου.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΣΥΝΑΠΙΣΜΑΤΑ
ΕΚ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ

Θὰ εὐρεθῇ ποτε ἄραγε ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου νὰ χωρίζονται οἱ ἄνθρωποι τῆς ὀρθῆς κρίσεως καὶ τοῦ κοινοῦ νοός, οἱ ἔχοντες δηλαδή τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν ὑπόστασιν, ἐκ τῶν ἐχόντων μόνον τὴν τελευταίαν, οἵτινες εἶναι καὶ οἱ ἀναρίθμητοι ἐπὶ πάσης γῆς, καὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὴν μεγάλην καὶ σιαθερὰν πελατείαν παντὸς φιλελευθέρου καὶ ἰδίως συνταγματικοῦ πολιτεύματος.

Ὁ Ταλλεϋράνδος, τὸν ὁποῖον κατέστησαν ἀθάνατον ὄχι τόσον τὰ ἔργα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνεμίχθη ἄλλοτε ὥς ὁμότεχνος τοῦ κ. Γρουπὸρη, ὅσον σκέψεις καὶ φράσεις τινές, τὰς ὁποίας ἔρριψε ἡγεὶς καὶ κείσσε ἐπὶ διαφορῶν ζητημάτων, εἶπε πρὸ πολλοῦ ὅτι ὁ λόγος ἐδόθη εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἵνα καλύπτῃ τοὺς διαλογισμοὺς αὐτοῦ. Ἐὰν τοῦτο εἶναι ἀληθές, τὸ ζήτημα τοῦ χωρισμοῦ ἢ τῆς διακρίσεως μεταξὺ ἀνοήτων καὶ μὴ τοιούτων περιπλέκεται ἐπ' ἄπειρον καὶ ὁ ἀσχολούμενος εἰς τὴν λύσιν τοῦ πρόβλεπει ν' ἀπελπισθῇ. Πᾶς θὰ ἐνισχύσῃ τὸν μηδὲν λέγοντα ἢ τὸν ὁμιλοῦντα διὰ τὰ προσφέρει τὴν συνδρομήν του εἰς τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ἀνοησιῶν; Ἐὰν ὁ διαλογισμὸς του καλύπτεται καὶ μόνον ἡ δύναμις τοῦ λόγου φαίνεται ἐν τῇ ὁμιλίᾳ πῶς θὰ κρίνῃς καὶ πῶς θὰ κατὰξῃς τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ἔχεις ὡς καπνοδόχον ἐκροσισίου ἐνώπιόν σου, ζωολογικῶς, ἢ ψυχολογικῶς;

Ἐὰν ὁ Ταλλεϋράνδος ἔχῃ δίκαιον, τὰ συνταγματικὰ
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

πολιτεύματα, τὰ ὅποια στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν καταλληλοτέρων προσώπων, καταδικάζονται ὡς φενακισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς προόδου καὶ οὐδὲν ἄγαθὸν δυνάμεθα νὰ περιμένωμεν ἐξ αὐτῶν.

Ἄλλ' οἱ ἐντεῦθεν τοῦ Ὀλύμπου μέχρι Σπιναλόγγας οἰκοῦντες λαοί, οἱ ὑμνοῦντες καὶ δοξάζοντες τὴν καθολικὴν ψηφοφορίαν, οἱ σταυροκοποῦμενοι καὶ δοκιζόμενοι εἰς τὸ ὄνομα τῆς Κυριακῆς ἀρχίας, οἱ ζητοῦντες νὰ θυσιασθῶμεν ἅπαντες ὑπὲρ τῆς ἐννοίας, τὴν ὁποῖαν φαίνεται ἀεὶ ὑποσχόμενον καὶ οὐδέποτε παραδίδον τὸ ἱνδαλμα τοῦ ἐνιαίου τῆς ψήφου, οἱ κοπτόμενοι ὑπὲρ τῆς συντακτικῆς συνελεύσεως, ὅταν δὲν ἀνακόπωνται ὑπὲρ τῆς ἀντιθέτου ἐπωνυμίας καὶ διανοοῦμενοι ὑπερχθιν καὶ κάτωθεν τῆς γαστροῦς μύρια ὅσα ἄλλα, στρυφνά, ἀσυνάρτητα καὶ ἀκατάληπτα, οὐδένα ἴσως ἔχουσι λόγον νὰ καταληφθῶσιν ὑπὸ τῆς ἀπελπισίας τῶν ἄλλων.

Ὁ Ταλλεϋράνδος, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ πονηρότερος τῶν θνητῶν, καὶ—ἀν ὁ κ. Στράτος ἢ ὁ κ. Εὐταξίας, μοὶ ἐπιτρέψη νὰ ἐκφράσω ἀκεραίαν τὴν γνώμην μου—ὁ ἀσταθέστερος τῶν χαρακτήρων, ἐχάλκευσε τὴν φράσιν ταύτην, τὴν ὁποῖαν ἔρριπεν ἴσως ὡς λίθον ἀναθέματος εἰς τὸ μέσον τῶν ἀνθρωπίνων πλασμάτων, ἀφοῦ ἐπέισθη ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ πείρας περὶ τῆς κακῆς πίστεως καὶ τῆς δολιότητος, τὴν ὁποῖαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἰδίως οἱ τῶν ὑψηλῶν κύκλων μεταχειρίζονται εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν υποθέσεων αὐτῶν. Ἄλλ' οἱ ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους ἐδοκίμασεν κατὰ τὰς σχέσεις του ἄλλοτε μὲν ὡς ὄντα τῆς λογικῆς φύσεως, ἄλλοτε δὲ ὡς ἀνύσματα ὁ περιβόητος γάλλος διπλωμάτης, οἱ παραδόσαντες εἰς αὐτὸν τὸ μέτρον τῆς ἡθικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀξίας, ἦσαν ἅπαντες Γάλλοι, ἢ Ἀγγλοὶ ἢ Γερμανοί. Εἰς μόνον ἐξ αὐτῶν ἦτο Ἕλλην, ὁ Καποδίστριας, καὶ ὁ ἀνθρώπος οὗτος ἴσως δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι τριούτος, ἐὰν κρίνωμεν καὶ ἐκ τῶν πρὸ τῆς καθόδου του εἰς

τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβάντων.

Ὡστε ὁ παμπόνηρος διπλωμάτης δὲν ἐγνώριζε τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας, ὅταν ἀπεφάνθη, ὡς ἀπεφάνθη περὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ περὶ τῆς χρήσεως τοῦ λογικοῦ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος λοιπὸν χρησιμὸς δὲν ἀφορᾷ τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας, οἵτινες δαπανῶσι κατ' ἔτος μυριάδας ἀνωφελῶν ἀλλ' ἀνυποκρίτων σκέψεων μόνον εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, καθὼς καὶ μυριάδας ἑκατομμυρίων, αἵτινες στοιχίζουσι μὲν περισσότερον, ἀλλὰ δὲν λαμβάνουσι τύχην καλλιτέραν τῆς τῶν σκέψεων. Τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, ὁ νεώτερος οὗτος ἰσθὸς τῆς Ἑλληνικῆς Πηνελόπης, θὰ ἐπείδεν ἴσως τὸν γάλλον Ραγκαβὴν ἢ Γεννάδιον ὅτι ἔπρεπε νὰ τροποποιήσῃ τὴν σκέψιν του καὶ τὴν φράσιν καὶ νὰ μὴ σπεύσῃ ὡς ἔσπευσεν εἰς ἐκδοσιν τοσοῦτον γενικοῦ ἀφορισμοῦ.

Οἱ νεώτεροι Ἕλληνες διαψεύδομεν καὶ τὸν Ταλλεϋράνδον καθὼς διαψεύδομεν καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀνωτέρους καὶ κατωτέρους καὶ δυνάμεθα μετὰ παρρησίας νὰ ἀνακηρύξωμεν ὅτι ὁ ἀνθρώπινος λόγος, ὁσάκις τίθεται παρ' ἡμῖν εἰς ἐνέργειαν, ἐν ἡμέραις μάλιστα ἐκλογῶν ἢ ἐπαναστάσεων, ὅπερ ταῦτόν, οὐδὲν ἐκ τῶν ἀναγομένων εἰς τὰς πνευματικὰς λειτουργίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εὐρίσκει νὰ καλύψῃ ἢ ν' ἀποκαλύρῃ. Διὰ τοῦτο ἡ πνευματικὴ ἐργασία ἐν Ἑλλάδι ἔχει τοιαύτην διάδοσιν, ἀφέλειαν φυσικωτάτην, εὐθνητίαν καὶ εἰλικρίνειαν.

Ὅσοι τῶν παρ' ἡμῖν ὁμιλοῦσιν ἢ γράφουσιν ἰδίως ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ἐκφράζουσι πάντοτε τὰς ἑλληνικωτέρας σκέψεις καὶ τοὺς ἐθνικωτέρους διαλογισμοὺς καὶ οὐδέποτε ἀποκορύπτουσι τὴν ἀλήθειαν, εἰς τὴν ὁποῖαν πιστεύουσι καὶ ὑπὲρ ἧς ἀγωνίζονται πάντοτε ἐν ἀρμονίᾳ μετὰ τῶν περιοριστικῶν κανόνων τῆς γραμματικῆς, ἐνίοτε δὲ καὶ τῆς ἀβροότητος.

Τὰ χεῖρ τοῦ ὁμιλοῦντος Ἕλληνας εἶναι πάντοτε εἰς τὴν
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ὑπηρεσίαν τῆς ψυχῆς καὶ ἡ πίστις αὕτη διατηρεῖται ἀκ-
μαία ἐν ὅσῳ ὁ πελώριος στόμαχος τῶν σημερινῶν ἀνθρώ-
πων δὲν ἀποφασίζῃ νὰ ἐπέμβῃ μεταξὺ τῶν δύο καὶ νὰ δι-
αλύσῃ τὴν συμμαχίαν.

Παραλείπω τὰ παλαιότερα καὶ χάριν συντομίας ἀλλὰ
καὶ πρὸς ἄλλον τινα σκοπὸν ἔρχομαι εἰς τὰ τελευταῖα καὶ
τὰ μᾶλλον πρόσφατα παραδείγματα, τὰ ὁποῖα μᾶς ἔδωκεν
ἡ ἐνταῦθα πνευματικὴ κίνησις καὶ τὰ ὁποῖα ἀναιροῦσι τέ-
λεον τὸν χεῖρ μὲν τὸν ὀφθέντα ἄλλοτε ὑπὸ τῆς γαλλικῆς
διπλωματικῆς Πυθίας περὶ τῆς χρησιμότητος τοῦ ἀνθρω-
πίνου λόγου.

Ἐκ τῶν παραδειγμάτων τούτων τὸ πρῶτον εἶναι τὸ δο-
θὲν ὑπὸ τοῦ συντάκτου τῆς Τεργεσταίας «ἡμέρας» κ. Χαλ-
κοκονδύλη, ὅστις βλέπει τὰ κακὰ τὰ μαστίζοντα σήμερον
τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν καὶ θεωρεῖ ὡς αἰτίαν καὶ πηγὴν
αὐτῶν τὴν μεγάλην καὶ στενὴν ἔνωσιν τὴν παρατηρουμέ-
νην ἐν τῇ ἑλληνικῇ οἰκογενείᾳ· προτείνει δὲ ὡς φάρμακον
τῶν κακῶν τούτων τὴν χαλάρωσιν τῶν οἰκογενειακῶν δε-
σμῶν καὶ περιμένει ἐξ αὐτῆς μεγάλην ἐπὶ τὰ βελτίω με-
ταβολήν. Ἡ χαλάρωσις αὕτη κατὰ τὸν κ. Χαλκοκονδύλην
θὰ ἀποδόσῃ εἰς ἕκαστον τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ἀνεξαρ-
τησίαν καὶ αὐτοβουλίαν, τὴν ὁποίαν δὲν ἔχει σήμερον, ἐπὶ
πλέον δὲ καὶ σχετικὴν τινα ἀφιλοκέρδειαν, ἥτις θὰ κο-
λακεύσῃ ἀφεύκτως τὸ δημόσιον συμφέρον τὸ θρανόμενον
σήμερον ἐπὶ τοῦ ἀκανθοχοίρου τῆς οἰκογενειακῆς ἐνώσε-
ως. Ὁ κ. Χαλκοκονδύλης ὑπεστήριξε παντὶ σθένει τὴν ἰδέ-
αν του καὶ ἐνέμεινε εἰς αὐτὴν τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ ἐνόμι-
σεν ὅτι ἔθεσεν ἀσφαλῶς τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὀλεθριωτέρου
ἐθνικοῦ ἔλκου. Ἀλλ' ἔστω· ἡ οἰκογενειακὴ αὕτη ἔνωσις
δὲν εἶναι ἀρετὴ ἐκ τῶν σπανιωτέρων παρ' ἡμῖν, ὡς τὴν
θεωροῦμεν, ἀν οὐχὶ πάντες, τοῦλάχιστον οἱ πλείονες τῶν
ἐλλήνων καὶ δεχθῶμεν πρόσστιγμιν ὅτι εἶναι ἔλκος ἢ προ-
στιγχον ἐλάττωμα θυσιάζον πᾶσαν ἐθνικὴν καὶ κοινωνικὴν

πρόδοον, ὡς ἐχαρακτήρισεν ἤδη αὐτὴν ὁ κ. Χαλκοκον-
δύλης. Ὑπάρχει τρόπος φυσικὸς ἢ πολιτικὸς νὰ λυθῇ τὸ
ζήτημα τοῦτο κατὰ τὰς ὑποδείξεις τῆς «ἡμέρας;» ὑπάρ-
χει μέσον ἐν τῇ πολιτικῇ, ἐν τῇ παιδείᾳ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ
νὰ ἀπαλλαγῶμεν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες τοῦ ἐλαττώματος
ἢ τοῦ ἔλκου τούτου;

Ἐὰν οἱ Ἕλληνες γονεῖς εἶνε φιλότιμοι καὶ ἀγαπῶσι
μέχρι θυσίας τὰς οἰκογενείας των, ὑπάρχει τρόπος νὰ
πεισθῶσιν ὅτι πρέπει εἰς τὸ ἐξῆς χάριν τοῦ Ἑθνικοῦ ἢ
ἄλλου συμφέροντος νὰ παύσωσιν ἀγαπῶντες τὰ τέκνα των,
ἢ ὅτι πρέπει ν' ἀγαπῶσιν αὐτὰ ὅσον δύνανται ὀλιγότερον
τοῦ φυσικοῦ;

Ἐὰν δὲ τοῦναντίον οἱ γονεῖς οὗτοι εἶνε φυσικῶς ἄστορ-
γοι καὶ ἀφιλότιμοι, πῶς θὰ πεισθῶσιν ἢ πῶς θὰ ἀναγκα-
σθῶσιν νὰ μεταβάλωσιν οὐχὶ τὰς σκέψεις αὐτῶν, ἀλλὰ
τὰς διαθέσεις των, αἵτινες, ὡς γνωστόν, ἐξαρθῶνται ὀλιγώ-
τερον ἐκ τῆς ἐλευθέρως ἢ βεβιασμένης θελήσεως;

Ἐκ τῶν στοιχειωδῶν τούτων σκέψεων φερόμενος,
σχηματίζω τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἡ πρότασις τοῦ κ. Χαλ-
κοκονδύλη ἡδύνατο ν' ἀποτελέσῃ ἴσως ἐξαιρετον ἀντικει-
μενον ἐκκλησιαστικῆς τιнос ὁμιλίας ἱκανὸν νὰ ἐξαγάγῃ
θεῖους ἢ ἄλλης τινὸς φύσεως κεραυνοὺς ἐκ τῶν χειλέων
τοῦ πρώτου τυχόντος ἱεροκήρυκος, ἀλλ', ὅτι δὲν δύναται
νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔργον δυνάμενον νὰ ἐπασχολήσῃ τοὺς ἀν-
τιπροσώπους τῆς Ἑθνικῆς συνλεύσεως καὶ νὰ ἐπηρεάσῃ
οὕτως ἢ ἄλλως τοὺς ὄρους τῆς ἡμετέρας ἐθνικῆς καὶ κοι-
νωνικῆς ζωῆς.

Διὰ τοῦτο θεωρῶ μάταιον ὅλως καὶ ἄστοχον τὸν ἐπὶ τῆς
προτάσεως ταύτης ἐγερθέντα παρ' ἡμῖν θόρυβον καὶ
τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ καὶ δὲν δυσκολεύομαι νὰ πιστεύσω ὅτι
ἡ ἰδέα αὕτη περὶ χαλάρωσεως ἢ διατηρήσεως τῶν ὑπαρ-
χόντων ἐν ἑλλάδι οἰκογενειακῶν δεσμῶν, ἡδύνατο κάλ-
ιστα ἀκτινίσθαι ἀπὸ ἀνθρωπίνης κεφαλῆς, νὰ ἐξα-

χθῆ καὶ ἐκ τῶν θυλακίων τῶν ἀγωνιοθέντων ὑπὲρ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης ἀπόψεως χωρὶς νὰ πάθῃ τὸ παράπαν ἡ οὐσία αὐτῆς.

Δεύτερος ἐν τῇ σειρᾷ ἔρχεται ὁ συντάκτης τῆς ὀξυφροδείου ἐρεῦνης κ. Δρακούλης, ὅστις κατήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀνεμίχθη εἰς τὰ τῆς πολιτικῆς μὲ τὴν μεγάλην καὶ φιλόφρονον πρόθεσιν νὰ ὀργανίσῃ παρ' ἡμῖν τὸν σοσιαλισμὸν, τὸν ὅποιον θεωρεῖ ἀπαραίτητον πρὸς παρασκευὴν τοῦ προσήκοντος ἐθνικοῦ καὶ κοινωνικοῦ μέλλοντος καὶ πρὸς βελτίωσιν τῆς τύχης τῶν ἐργατικῶν τάξεων, καὶ τὸν ὅποιον εὗρεν ἀργοῦντα καὶ παραπαίοντα.

Ὁ κ. Δρακούλης ὅμως, ἀφοῦ συνητηθῇ ἐνταῦθα μετὰ τῶν ἐγχωρίων σοσιαλιστικῶν κορυφῶν καὶ ἐδοκίμασε τὸ χέρσον καὶ ἄγονον αὐτῶν ἔδαφος, καὶ ἴσως ἀφοῦ ἤκουσεν, εἴτε διὰ τῶν ὧτων, εἴτε δι' ἄλλης αἰσθήσεως τὰ ἐν τῇ οἰκονομικῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Ἐθνικοῦ στρατοῦ πρὸ πολλοῦ ὀργανισθέντα καὶ συμβαίοντα, ἐθεώρησε περιτετέονσαν τὴν ἀποστολὴν του καὶ ἐδήλωσεν ἐπισήμως, ὡς λέγεται, ἐν Πάτραις, ὅπου, ὡς γνωστόν, γίνονται πάντοτε καὶ δημοσιεύονται αἱ σοβαρώτεραι καὶ ἐπικαιρότεραι τῶν δηλώσεων, ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς δὲν εἶνε ἐνταῦθα ἀκόμη ἐτοιμος καὶ δὲν δύναται ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ἐμφανισθῇ ὡς ὁμὰς καὶ ὡς σύστημα ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς· διὰ νὰ μὴ ἀπολέσῃ ὅμως τὴν εὐκαιρίαν καὶ νὰ σώσῃ ἑστώ καὶ μέρος τι ἐκ τῶν κόπων του, ὁ κ. Δρακούλης παραιτούμενος τῆς διὰ τοῦ σοσιαλισμοῦ θεραπείας ζητεῖ νὰ εἰσαγάγῃ τὴν χορτοφαγίαν ἐν τῇ πολιτικῇ ἐννοῶν ἴσως διὰ τῆς διαίτης ταύτης νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ τῶν ἐκείναις ἐκρηγνυμένων πατριωτικῶν ἐξάψεων. Καὶ ἤδη, ἐάν τις μὲ ἐρωτήσῃ τί ἦλθεν ὁ κ. Δρακούλης νὰ μεταβάλλῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ κατὰ πόσον τὰ πνευματικά τῆς χώρας κεφάλαια ἠσθάνθησαν τὴν παρουσίαν του καὶ τὴν εἰσφορὰν του, τί πρέπει νὰ ἀπαντήσω ; Ἐπιθυμῶ νὰ πικράνω ὁ

σον δυνήθῃ ὀλιγώτερον τὸν πιστὸν τοῦτον ἐραστὴν τοῦ φωτός ἐκ τῶν ἔνδον καὶ διαπρύσιον κήρυκα πάσης χορτοφαγίας, μετὰ τοῦ ὁποίου εὐρίσκομαι εἰς διαφωνίαν καὶ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν τροφὴν τοῦ καρτείου, καὶ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαίταν τῶν ἄλλων ὑλικωτέρων ὀργάνων τοῦ σώματος, ἐξ ὧν κυρίως ἐφοδιάζεται καὶ ὀρμαίνεται ὁ ὀρθοδοξώτερος σοσιαλισμός. Ἄλλ' ὅσον καὶ ἂν θέλω νὰ φανῶ ἐπιεικής, μοὶ φαίνεται ἀδύνατον νὰ ἀποκρύψω ὅτι ὁ κ. Δρακούλης μετὰ εἰκοσαετῆ περίπου συνεχῆ διατριβὴν ἐν τῇ παιρίδι τοῦ Μακώλεϋ καὶ τοῦ Λάρβιν ἐπανῆλθεν ἐλληνικώτερος ἀφ' ὅτι ἦτο κατὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀναχώρησίν του καὶ ὅτι, ἂν συγγενεύῃ σήμερον μετὰ τῆς Ἀγγλίας, τοῦτο ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τὴν σύζυγόν του ἢ εἰς τὴν σοφίαν του.

Μετὰ τὸν ἀγγλίζοντα κ. Δρακούλην προβαίνει ὁ πρόην πρωθυπουργὸς κ. Θεοτόκης, τὸν ὅποιον ὁ τύπος τῆς πρωτευούσης ἐξήτησε πολλάκις νὰ παραστήσῃ ὡς ἄρχοντα μὲ μεθόδους σκέψεως καὶ διοικήσεως ἀπηρεχαιώμενας καὶ ὡς λείψανον τῆς Φραγκοκρατίας, ἢ ὅποια ὡς γνωστὸν, ἐκυβέρνησεν ἐπὶ αἰῶνας τοὺς ἐπτανησιακοὺς καὶ ἄλλους λαοὺς, καὶ ἢ ὅποια δὲν ἀπῆλθε χωρὶς ν' ἀφήσῃ τὰ ἴχνη τῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὅπου ἄλλοτε ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία τῆς καὶ ὑποῦτο ἡ ὀφρὺς τῶν διοικητῶν τῆς. Ὁ κ. Θεοτόκης ὡς Πρωθυπουργὸς διέφρευσεν πολλάκις τὰς σκοφαντίας ταύτας τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου καὶ ἀπέδειξε πλέον ἢ ἅπαξ ὅτι εἶναι ἐλληνικώτερος καὶ παντὸς ἄλλου καὶ τῶν συναδέλφων του Καλογεροπούλου, Βωκοτοπούλου κλπ. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὸ αἰόδιμον γεγονός τῆς μεταφράσεως τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὅποιον ἔλαβε χώραν πρωθυπουργοῦντος τοῦ κ. Θεοτόκη, καὶ τὸ ὅποιον, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ὀλίγον ἔλειπε νὰ μεταβάλλῃ τὸν κ. Μιστριώτην ἀπὸ καθηγῆτον εἰς ἀρχιεπίσκοπον καὶ νὰ κλονίσῃ τὴν ἰσορροπίαν τῶν ἀρχιεπισκόπων καὶ ἄλλων κρατῶν, ἔδωσε

πρὸς σιγμὴν ὅπλα τινὰ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀντιπάλων τοῦ κ. Θεοτόκη, οἵτινες ἀπέδωσαν εἰς τὸ κίνημα καταχθονίους σκοποὺς τείνοντας νὰ ὑποτάξωσι τὴν ὀρθόδοξον ἀνατολικὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν εἰς τοὺς δυτικούς ἢ ἄλλους βορρειοτέρους λαούς. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, ὡς πάντες ἐνθυμοῦνται, ἐπὶ τῶν ὅπλων καὶ τῶν διαδόσεων τούτων ἔρρευσαν παντοδύναμα τὰ δάκρυα τοῦ πρωθυπουργοῦ καὶ τὰ ὅπλα κατέστησαν ἄχρηστα εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀγενῶν ἀντιπάλων, καὶ ἡ εἰρήνη ἐπανῆλθεν εἰς τὴν θορυβηθεῖσαν ὀρθοδοξίαν τοῦ κ. Μιστριώτη καὶ ὁ ἐλληνισμὸς τοῦ κ. Θεοτόκη ἐξερράγη καὶ ἔλαμψεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἀθηναίων ὡς ἐπιτυγχέσαστον πυροτέχνημα ἐν ὧρα πανηγύρεως καὶ νυκτός.

Ἀλλ' ὁ κ. Θεοτόκης δὲν ἔπαυσε νὰ διαψεύδῃ κατηγορηματικώτατα τοὺς διαδίδοντας τὰ τοιαῦτα καὶ ἰδοὺ ἡ νέα ἀπόδειξις. Μετὰ ἐξάμηνον ἐν Κερκύρα διαμονὴν καὶ ἰσόχρονον ἐπὶ παντὸς ἐθνικοῦ ζητήματος ἄκραν σιγὴν ὁ κ. Θεοτόκης ἐπανῆλθε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ὅπου συνηντήθη μετὰ πολλῶν φίλων καὶ ὁπαδῶν του ἀργούντων, ὡς γνωστὸν, ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ βαρέως ἴσως φερόντων τὴν πολιτικὴν κάθαρσιν τὴν ἐπιβληθεῖσαν εἰς τὰς διαθέσεις τῶν ὁ κ. Θεοτόκης ἀφοῦ ἔψαυσε τὰς κενὰς χεῖρας τοῦ κ. Δεδίδου, πρῶτην ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν, τῆς Δικαιοσύνης, τῶν Ἑσωτερικῶν καὶ οἰουδὴποτε ἄλλου ἐνόμισε καλὸν νὰ λύσῃ τὴν μακρὰν καὶ ἴσως ἐπιβλαβὴ σιωπὴν καὶ νὰ φέρῃ τὴν γλῶσσαν ἐπὶ τῆς νέας καταστάσεως τῶν ἐν Ἑλλάδι πραγμάτων. Ὅσοι θὰ μὲ παρακολουθήσωσιν ἐνταῦθα παρακαλοῦνται νὰ μὲ πληροφορορήσωσι κατόπιν, ἐὰν τὴν γλῶσσαν τοῦ πρῶτην πρωθυπουργοῦ συνώδευσε καὶ ἡ κρίσις ἡ ἀνθρωπίνη ὁ κ. Θεοτόκης λοιπὸν, ἀφοῦ ἐφθέρξατο διὰ βραχέων τινὰ ἐπὶ τῶν ἀποκαλυπτομένων στρατιωτικῶν καταχρήσεων ἔσπευσε νὰ φέρῃ τὸν λόγον ἐπὶ τῆς νέας κυβερνήσεως καὶ

ιδίως ἐπὶ τῆς νύχης, ἥτις τὴν ἀναμένη καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς, «ὁ κ. Βενιζέλος εἶναι εὐφυὲς καὶ δραστήριος πολιτικὸς, ἀλλὰ δὲν θὰ δυνήθῃ ν' ἀποφύγῃ τὸ ναυάγιον, τὸ ὁποῖον ὑπέστησαν καὶ πᾶσαι αἱ προηγούμεναι κυβερνήσεις· θὰ παλαίσῃ ἀφένκτως κατὰ προσκομιμάτων ἀνυπερβλήτων τὰ ὁποῖα προκαλοῦνται ἐκ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν οικονομικῶν μέσων τῆς χώρας καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐν τῷ τόπῳ πολιτικῆς ἀνατροφῆς καὶ θὰ ἀνατραπῇ.»

Αὐτὰ εἶνε ὅσα εἶπε κατ' αὐτὰς ὁ κ. Θεοτόκης ἐπὶ τῆς καταστάσεως τοῦ παρόντος καὶ τοῦ προσεχοῦς μέλλοντος. Ὡστε κατ' αὐτὸν τὰ ἡμέτερα κυβερνητικὰ πράγματα ἔχουσι σχεδὸν καλῶς. Ἐκτὸς τῶν δύο εἰρημένων ἐλλείψεων οὐδεμία ἄλλη ἔλλειψις παρατηρεῖται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πολιτικῇ κοινωνίᾳ. Ἡ Ἑλληνικὴ κυβερνητικὴ μηχανὴ εἶναι πλήρης καὶ πᾶς νέος θρασμὸς, πᾶν νεώτερον ἐργαλεῖον προστιθέμενον εἰς τὰ ὑπάρχοντα θὰ εἶνε ἐπιβλαβὲς ἢ τοῦλάχιστον περιττόν. Ὁ κ. Θεοτόκης φαίνεται πιστεύων ὅτι τὸ στάδιον τῆς περιφήμου δεδηλωμένης δὲν ἔληξε μὲ τὰ τελευταῖα ἐν Ἀθήναις κινήματα τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν Συντεχνιῶν καὶ ὅτι καὶ ἡ Ἑθνικὴ τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις ἡ πλησιάζουσα νὰ μᾶς δείξῃ τὰ φρονήματα μετὰ τῶν ὁδόντων αὐτῆς οὐδὲν θὰ φέρῃ πρόσκομμα εἰς τὴν πορείαν καὶ εἰς τὰ λακτίσματα τῆς δεδηλωμένης κατὰ τοῦ δημοσίου καὶ παντός ἄλλου ἐν τῷ κράτει ἀσθενοῦντος συμφέροντος.

Τοιαύτη εἶναι ἡ σκέψις καὶ ἡ ἀντίληψις τοῦ πρῶτην πρωθυπουργοῦ ἐπὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι καταστάσεως παρούσης τε καὶ μελλούσης. Διὰ τῶν σκέψεων, τῶν ἐκλογῶν, τῶν ἀγώνων καὶ τῶν προσπαθειῶν, τὰς ὁποίας κατεβάλλομεν πρὸ διετίας οἱ ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ βασιλείου, δὲν πρόκειται νὰ δαμάσωμεν ἢ νὰ χαλινώσωμεν ὅσον οἶόν τε ἀσφαλέστερον τὴν φορβάδα τῆς δεδηλωμένης καὶ νὰ σωθῶμεν ἐν τῷ μέλλοντι ἐκ τῶν ἀναριδμῶν καὶ ἀτακτημάτων καὶ παντοειδῶν αὐτῆς ζημιῶν καὶ κα-

ταχρήσεων, ἀλλὰ πρόκειται ἀπλῶς διὰ τοσούτων μόχθων καὶ θυσιῶν νὰ δοκιμάσωμεν, ἂν ὁ κ. Βενιζέλος, ὅστις ἀνῆλθεν ἤδη ἐπὶ τῆς ἐλληνικῆς ταύτης ἀτιθάσσου φορβιάδος ὡς ἄριστος ἱππεὺς, θὰ δυνήθῃ νὰ σώσῃ τὸ γόητρον, τὸ ὁποῖον ἀπέκτησεν ἄλλο τε ἐπὶ τοῦ ἡμιόνου, ὅστις, ὡς γνωστὸν, ὠδήγησεν αὐτὸν τροπαιοῦχον εἰς τὸ ἱστορικὸν Θέριον.

Ὡστε ἐν τῇ κρίσει, τὴν ὁποίαν διερχόμεθα, πάσχουσα δὲν εἶναι ἡ πολιτικὴ Ἑλλάς, ἣτις οὔτε δεινὰ μαστίζοντα αὐτὴν πρὸ πολλοῦ ἔχει νὰ ἐκριζώσῃ, οὔτε σωτηρίαν νὰ ἐπιδιώξῃ· πάσχων εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ νῦν πρωθυπουργός, ὅστις ἀπειλεῖται νὰ πέσῃ καὶ νὰ μὴ σταθῇ εἰς τὸ ὕψος τοῦ ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας· ἡ ἀποτυχία ὅμως δὲν πρόκειται νὰ τρώσῃ τὴν φιλοτιμίαν του, διότι καὶ συναδέλφους πολλοὺς καὶ ἐκλεκτοὺς θὰ ἔχῃ ἐν τῇ πτώσει καὶ τὰ προσκόμματα, τὰ ὁποῖα θὰ προκαλέσωσιν αὐτὴν, ἐκηρύχθησαν ἀνυπερβλήτα.

Τὸ ἡμέτερον κράτος κατὰ τὸν κ. Θεοτόκην, δὲν εἶναι ὡς πάντες σχεδὸν ἐγγύθεν καὶ πόρρωθεν ἐσπευσαν πρὸ πολλοῦ νὰ βεβαιώσωσι, ὁργανισμὸς φθίνων καὶ παραλύτος, ὅστις χρήζει ἀμέσου καὶ ῥιζικῆς θεραπείας, ἀλλὰ στίβος εὐρὺς καὶ κοινότατος πρὸς διεξαγωγὴν ἀσημάντων προσωπικῶν ἀγώνων· ὁ στίβος οὗτος θὰ δείξῃ μετ' ὀλίγον καὶ εἰς τοὺς τυφλοὺς ὅτι ἐκεῖ, ὅπου ἐκουράσθη καὶ ἔπεσεν ὁ κ. Θεοτόκης, δὲν δύναται ἄλλος νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας τοῦ ὁσονδήποτε καὶ ἂν εἶναι τὸ θάρος, μὲ τὸ ὁποῖον ὀπλίζει τὴν ψυχὴν του, ὅσαυδήποτε καὶ ἂν εἶναι αἱ ἡθικαὶ ἀρχαὶ καὶ τὰ διδασκαλικά ἀξιώματα μὲ τὰ ὁποῖα σπαργαλόνει τὴν γλῶσσαν του.

Τὸ κύριον λοιπὸν ζήτημα τῆς ἡμέρας καὶ τοῦ λίαν προσεχοῦς ἡμῶν μέλλοντος, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ τὴν περιέργειαν μᾶλλον ἢ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν θεατῶν, εἶναι ἂν ὁ κ. Βενιζέλος θὰ πέσῃ ἐν τῷ στίβῳ ἢ θὰ σταθῇ καὶ οὐδὲν

περιπλέον. Περὶ τῆς πολιτείας καὶ τοῦ ἀτέχνου καὶ καταρρέοντος αὐτῆς ὁργανισμοῦ οὐδὲ σκέψις ἀπαιτεῖται νὰ γείνη. Τὰ κατὰ τῆς πολιτείας ταύτης εἶναι πρὸ πολλοῦ γνωστὰ καὶ εἶναι δύο μόνον, ἀλλ' ἀνίατα· ὥστε ὁ ἱατρὸς, ὅστις δὲν ἔχει νὰ δόσῃ εἰς τὴν πολιτείαν ταύτην ἄφθονα τὰ χρηματικά μέσα καὶ νὰ διδάξῃ ἀπταιστως τοὺς ὑπηκόους αὐτῆς τὴν πολιτικὴν μόρφωσιν, δύναται ν' ἀσχοληθῇ μὲ ὅ,τι δῆποτε ἄλλο θελήσῃ, οὐχὶ ὅμως ποτὲ μὲ τὴν θεραπείαν ἢ συμπλήρωσιν τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτεύματος, ἐκτὸς ἐὰν θέλῃ νὰ καταδικασθῇ εἰς ἀναπόφευκτον καὶ βεβαίαν ἀποτυχίαν.

Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἐξαγόμενα ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ κ. Θεοτόκη, ὅστις ἤλθεν ἐγκαίρως νὰ προσφέρῃ τὴν συνδρομὴν τῆς πείρας του, εἰς τοὺς ἀσχολουμένους πρὸς διὰγνωσιν τοῦ νοσήματος, ἐξ οὗ πάσχει πρὸ πολλοῦ καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1864 ὁ ἡμέτερος πολιτικὸς ὁργανισμός.

Ἀλλ' ἂν τοιαύτη εἶναι ἡ γνώμη του, πρὸς τίνα τότε σκοπὸν συνέστησε πρὸ ὀλίγων ἔτι μηνῶν εἰς τὸν Βασιλέα μετὰ τοῦ Ράλλη τὴν σύγκλησιν τῆς Ἑθνικῆς συνελεύσεως; Ποῖα τινα ἦσαν ἐν τῇ σκέψει του τὰ ἔργα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ ἀσχοληθῇ ἡ συνέλευσις αὕτη; χρηματικά μέσα πρέπει νὰ ζητήσωμεν ἐξ αὐτῆς οἱ πάσχοντες πρὶν μεταναστεύσωμεν εἰς Ἀμερικὴν, ἢ πολιτικὴν μόρφωσιν ἢ ἀμφοτέρω; ὁ κ. Θεοτόκης γνωρίζει ἐκ τῆς θεωρίας ὅτι οἱ οὐδὲν ἔχοντες οὐδέποτε δίδουσι εἰς τοὺς ζητοῦντας, ἀλλὰ νὸ γνωρίζει καὶ ἐκ τῆς πρακτικῆς του ὡς πολιτικοῦ ἀνδρός; ἀμφιβάλλω. Ὁ κ. Θεοτόκης παρέλαβε τὸν ἐθνικὸν προϋπολογισμὸν πρὸ εἰκοσιπενταετίας ὡς ὑπουργός μὲ ἔξοδα 60 ἑκατομμυρίων καὶ πρὸ διετίας ὡς ἔγγιστα τὸν παρέδωκεν ὡς πρωθυπουργός μὲ δαπάνας 150 ἑκατομμυρίων. Τί τὸν ἔπεισε νὰ τριπλασιάσῃ σχεδὸν τὰ ἔξοδα τοῦ προϋπολογισμοῦ; ἡ ἀνεπάρκεια τῶν οἰκονομικῶν μέσων τῆς χώρας τὸν παρεκίνησε ν' ἀναβιβά-

ση τὰ 60 εἰς 150 ; Ἡ ἀνεπάρκεια αὕτη πότε ἀνεφάνη εἰς τὰ οἰκονομικὰ μέσα τῆς χώρας καὶ διατὶ ἡ γνώμη τοῦ κ. Θεοτόκης ἔρχεται τὸς ν βραδέως νὰ μᾶς ἀνησυχῇ, μετὰ τὴν σφαγὴν ἑκατοντάδων ὄλων ἑκατομμυρίων, τὰ ὁποῖα ἐλήφθησαν ἄνευ ἀνταλλάγματος ἐκ μέρους πολιτῶν πενομένων μὲν, ἀλλὰ πληρωνόντων καὶ ζητούντων διοίκησιν μὴ φατριάζουσιν καὶ ἐργαζομένην κατὰ παραγγελίαν, δικαιοσύνην μὴ χωλαίνουσιν καὶ ἐν γένει ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν μὴ παραδίδουσιν τὰ πάντα εἰς τοὺς καταρράκτας τοῦ κόμματος ;

Ὁ κ. Θεοτόκης θὰ ἔπραττεν ἄριστα, ἐὰν ὅ,τι λέγει σήμερον περὶ τῶν οἰκονομικῶν μέσων τὸ ἐξέφραζεν ἐν ἔτει 1886, ὅταν ἀνῆλθε τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἀρχὴν ὡς ὑπουργὸς εἰς τῶν πολεμικῶν ὑπουργείων. Τότε λεγόμενον θὰ εἶχεν ἴσως καὶ ὠφέλιμα ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα εἰς μάτην θὰ ἀναζητηθῶσι σήμερον, ὅτε εἶνε σχεδὸν ἀδύνατον νὰ μεταβληθῇ ἐπὶ τὰ κρείττω ἡ οἰκονομικὴ τοῦ τόπου κατάστασις μετὰ τὴν ἐπιβολὴν τοσούτων φόρων καὶ τὴν σύναψιν τοσούτων δανείων ἡγγυημένων καὶ μὴ τοιούτων καὶ ἰδίως μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ κλοιοῦ, τὸν ὁποῖον ἡ διπλωματικὴ γλῶσσα ὠνόμασε διεθνῇ Οἰκονομικὸν Ἐλεγγον τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ γνώμη αὕτη περὶ τῶν οἰκονομικῶν μέσων τῆς ἡμετέρας χώρας ἐμφανίζομένη ἐν τῷ πολιτικῷ κόσμῳ σήμερον, ὅτε ἡ θεραπεία τοῦ κακοῦ ἐν τῷ συμφέροντι τοῦ κράτους κατέστη σχεδὸν ἀδύνατος ἔνεκα τῶν πτωχεύσεων καὶ ἀβαριῶν τοῦ παρελθόντος ἐν καὶ μόνον ἀποδεικνύει καὶ καθιστᾷ ἀναμφισβήτητον τὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ πολιτικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβε τὴν ἐπισκευὴν τῆς συνταγματικῆς μηχανῆς.

Ἄλλ' ἂν σήμερον μετὰ τόσας παντοειδεῖς πτωχεύσεις καὶ τόσους ὀργανισμούς καὶ προβιβασμούς δὲν πρόκειται νὰ ἀσχοληθῶμεν περὶ τῶν ἐξηγητῶν καὶ προσ-

ξοφλημένων πόρων καὶ δυνάμεων τῆς ἡμετέρας χώρας, εἴμεθα τοῦλάχιστον βέβαιοι ὅτι διὰ τῶν ἀσκόπων τούτων καὶ ματαίων καὶ ἀναριθμήτων θυσιῶν ἀπεκτίσαμεν τὴν πολιτικὴν μόρφωσιν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχομεν πρὸ τῶν πτωχεύσεων καὶ τὴν ὁποίαν ὁ κ. Θεοτόκης θεωρεῖ ὡς τὸν ἕτερον τῶν ἀναγκαίων παραγόντων πάσης ἐν Ἑλλάδι κυβερνητικῆς ἐπιτυχίας;

Ἀλλὰ πρὶν ἐξετάσωμεν ἂν εὐρίσκεται ἐνταῦθα ἡ ὄχι τὸ πλεονέκτημα ἢ μειονέκτημα τοῦτο, εἶναι ἴσως ἀναγκαῖον νὰ ἐννοήσωμεν περὶ τινος ἀκριβῶς ἢ καὶ κατὰ προσέγγισιν πρόκειται καὶ τί λογικῶς ἐξεταζόμενον εἶναι τὸ ζητούμενον τοῦτο καὶ ἀποβλέπον εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀνατροφὴν.

Ὁ φιλολογικὸς ὅρος, τὸν ὁποῖον μετεχειρίσθη ὁ κ. Θεοτόκης κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς γνώμης του ἀντιπροσπεύει τί σοβαρὸν ἐκ τῶν τοῦ πολιτικοῦ κόσμου ἢ εἶναι τι λογικῶς ἀνεξιχνίαστον καὶ πρέπει ὑπὸ παντὸς ὀρθοφρονοῦντος νὰ παραπεμφθῇ ἐν τῷ ἅμα ὡς ἀναγόμενον εἰς τὴν φιλολογικὴν αἵρεσιν τοῦ Ταλλεϋράνδου;

Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ κ. Θεοτόκης ὁμιλήσας ὡς ὁμιλήσεν εἰπέ τι δυνάμενον νὰ ἐννοηθῇ ὑπὸ τῶν ἐχόντων τὸν κοινὸν τῆς σήμερον νοῦν ἢ ἐκοπάνισε τὸν ἀέρα τῆς πρωτευούσης, ὡς ἄλλος καθηγητὴς τῆς ἀνωτέρας φιλολογίας καὶ περιμένει τοὺς ἐπιγόνους νὰ φροντίσωσι περὶ ἀνευρέσεως τῆς ἐννοίας του;

Τί λοιπὸν ἐστὶ καὶ εἰς τί συνίσταται ἐν Ἑλλάδι ἡ καὶ ἄλλοχού ἢ πολιτικὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀνατροφή;

Ὁ κ. Θεοτόκης ἐρχόμενος νὰ μορφώσῃ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐν τῇ ἐκφράσει του εἶχεν ἐν τῷ τῷ ὅρον τινὰ συγκρίσεως εἰλημμένον εἴτε ἐκ τῆς ἱστορίας, εἴτε ἐκ τοῦ βίου τῶν ἄλλων συνταγματικῶν ἐθνῶν, ὅστις νὰ μᾶς δόσῃ τὸ μέτρον πρὸς ἀνέγερσιν τῶν ἡμετέρων ἐλλείψεων ; ἀμφι-

Ὁ κ. Θεοτόκης δὲν ἀνέγνωσεν εἰς τὰς ἐφημερίδας τίνα μέσα ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν κατὰ τὰς τελευταίας ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκλογὰς πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ὑποψηφίων; δὲν εἶδεν εἰς τὰ εἰκονογραφημένα περιοδικὰ τῆς Εὐρώπης τοὺς ἱππους καὶ τὰ ἄλλα ζῶα περιφερόμενα εἰς τοὺς δρόμους τῶν πόλεων ἢ τῶν χωρίων μὲ τὰς πινακίδας τῶν ὑποψηφίων ἀνηρτημένας εἰς τὰ ἔμπροσθεν ἢ καὶ τὰ ὀπισθεν αὐτῶν καὶ ἐκτελοῦντα ἔργα ἐκλογικῶν πρακτόρων; Δὲν ἐθαύμασεν ἄραγε ἐν τῇ «illustration» τὴν κόρην τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Loyd—George, θυγάτριον ὀκταετὲς ἢ δεκαετὲς, ἰσταμένην μόνην ἐν ὁδῷ πολεῶς τινος καὶ παρακαλοῦσαν χειρῶνακτὰ τίνα εὕρισκόμενον πλησίον της νὰ ψηφίσῃ ὑπὲρ τοῦ πατρὸς της;

Δὲν ἀνέγνωσε τάχα εἰς τὰ σοβαρὰ φύλλα τῆς Εὐρώπης ὅτι τὰ κοινὸν τοῦ Ἑθνικοῦ τῆς Γαλλίας προϋπολογισμοῦ τὰ προωρισμένα νὰ θεραπεύωσι τὰς ἀνάγκας τῶν ἀργομισθῶν, τὰ ὅποια ὀνομάζουσιν ἐπὶ τὸ εὐφημότερον λαϊκὰ βοηθήματα, ἔδεκαπλασιάσθησαν κατὰ τὸ διάστημα τῆς τελευταίας δεκαετίας καὶ ἤδη ἀνέρχονται εἰς 300 περὶπου ἑκατομμύρια, ἥτοι εἰς τὸ ἕκτον σχεδὸν τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων, ἐνῶ πρὸ εἰκοσαετίας δὲν ὑπερέβαινον τὰ 20; δὲν ἤκουσε τὰς κραυγὰς τὰς ὁποίας ῥηγνύουσι πρὸ πολλοῦ οἱ σοβαροὶ γάλλοι πατριῶται κατὰ τοῦ ὀλεθρίου τούτου ρεύματος, τὸ ὁποῖον ὀγκοῦται καθημερινῶς καὶ ἀπειλεῖ νὰ καταποντίσῃ καὶ τὸν δημόσιον καὶ τὸν ιδιωτικὸν πλοῦτον καὶ νὰ σύρῃ εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ τὸ πολίτευμα καὶ τὴν Γαλλίαν ἴσως ὥς κράτος ἀνεξάρτητον; δὲν κατεπλάγη ἐκ τῆς ἀναρχίας, τὴν ὁποίαν κατὰ τὰ τελευταῖα μάλιστα ἔτη ἐδημιούργησαν ἐν Γαλλίᾳ τὰ συνδικάτα τῶν ἐργατικῶν τάξεων καὶ αἱ ἀπεργαίαι αἱ ἀέννησαι καὶ δὲν ἐλυπήθη τὴν Κυβέρνησιν τῆς Γαλλίας, ὅταν τὴν εἶδε νὰ ἔρχεται κατ' ἐπανάληψιν εἰς συμβιβασμοὺς μετὰ τῶν ἀπεργούντων ὑπαλλήλων της;

Ὅλα δὲ ταῦτα τί μᾶς δεικνύουσιν; Τί μᾶς ἀποδεικνύουν τὰ ζῶα μὲ τὰς πινακίδας, ἢ ψηφοθηροῦσα παιδίσκη τοῦ ἁγγλον Ὑπουργοῦ καὶ τοῦ Γαλλικοῦ προϋπολογισμοῦ τὰ ὑπερτροφικὰ κοινὸν; μᾶς δεικνύουσιν ἄραγε τὴν πολιτικὴν ἀνατροπὴν, τὴν ὁποίαν ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι τῶν χωρῶν τούτων; ἀλλ' ἡ πολιτικὴ ἀνατροφή, ἣτις ὑποτίθεται ὅτι ἀποστέρει τὰ πρόστυχα καὶ μὴ σοβαρὰ μέσα, ἐπιτρέπει εἰς τὸν ὑποψήφιον νὰ μεταχειρίζεται τετράποδα καὶ τοῦ προστυχοτέρου εἶδους θεατρικὰ μέσα πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ προγράμματος καὶ τῆς ἐκλογῆς του; Ἐπιτρέπει εἰς τὸν Ὑπουργὸν νὰ μεταχειρίζεται τὴν παιδίσκην του πρὸς ψηφοθηρίαν; ἐπιτρέπει εἰς τὴν κυβέρνησιν νὰ ἐξαγοράζῃ διὰ χρημάτων τοῦ προϋπολογισμοῦ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς θέσεώς της τὰ φαῦλα στοιχεῖα τοῦ τόπου, τὰ ὅποια τρέφονται πάντοτε ἐκ τοῦ ξένου ἰδρώτος καὶ ζῶσι καὶ ἀναδεικνύονται εἰς βάρος τῆς προόδου καὶ τῆς ἡθικῆς;

Καὶ ἂν ὁ κ. Θεοτόκης δὲν εὕρισκῃ τὴν πολιτικὴν ταύτην ἀνατροπὴν, ἐν Ἀγγλίᾳ, τῇ κοιτίδι ταύτῃ τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν, δὲν τὴν εὕρισκῃ ἐν Γαλλίᾳ ἣτις εἶνε θερμὴ ἀκόμη ἐκ τῶν φλογῶν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κλιβάνου, ὅστις κατὰ τοὺς φιλοσόφους τῆς λαιμητόμου ἐπρόκειτο νὰ καύσῃ τὰς κακίας καὶ νὰ ζωογονήσῃ τὰς ἀρετὰς παντὸς ἀνθρωπίνου πλάσματος, ἀλλ' ὅστις κατὰ τὰ φαινόμενα ἀπέτυχεν ὡς ἀπολυμαντικὸς κλίβανος, ποῦ θὰ τὴν εὕρῃ;

Τὰ συνταγματικὰ πολιτεύματα, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εἶναι πολιτεύματα ὑπηρετοῦντα μᾶλλον τὴν κοιλίαν ἢ τὴν ψυχὴν. Διὰ τοῦτο ἐν τῷ ἐδάφει αὐτῶν ἐννοεῖται κατ' ὑπερβολὴν καὶ ἀναπτύσσεται κατὰ τρόπον ἐκπλήσσοντα τὸ δηλητηριώδες φυτόν, τὸ ὁποῖον οἱ Γάλλοι ὀνομάζουσι **FAVORISINE** ἂν δὲν ἀπατῶμαι, καὶ οἱ Μιστριῶται τῆς νεώτερας Γαλλίας συνάλλαγόν.

Ὁ πολίτης τοῦ συνταγματικοῦ κράτους ἐννοεῖ νὰ φαίνεται διὰ παντὸς τρόπον καὶ οὐχὶ νὰ ἦναι τι διὰ τῆς ἀξίας καὶ τῆς ἀρετῆς — ἐννοεῖ νὰ νικᾷ διὰ παντὸς μέσου θεμιτοῦ ἢ ἀθεμιτοῦ, φιλικοῦ ἢ καὶ μὴ τοιοῦτου — ἐννοεῖ νὰ προάγῃται διαρκῶς ἀνασυρόμενος ὑπὸ τῶν ἰσχυόντων, εἰς τοὺς ὁποίους παρέχει ἐπὶ τούτῳ τὴν συνδρομὴν του καὶ δὲν ἐννοεῖ εἴτε ὡς ὑπάλληλος, εἴτε ὡς ιδιώτης, εἴτε ὡς ἀδικῶν ἢ ἀδικούμενος, εἴτε ὡς μηνυτὴς ἢ μηνυόμενος, εἴτε ὡς φορολογούμενος νὰ δοκιμάσῃ οὐδεμίαν ἀποτυχίαν καὶ οὐδεμίαν δυσἀρέσκειαν ἐν τῷ βίῳ του. Πῶς νὰ φορολογηθῇ, ἢ νὰ τιμωρηθῇ, πῶς νὰ μὴ διορισθῇ εἰς οἰανδήποτε δημοσίαν θέσιν, πῶς νὰ μὴ προαχθῇ, πῶς ἐντέλει ν' ἀποτύχῃ εἰς τὰς ἀξιώσεις του, καὶ νὰ δοκιμάσῃ οἰανδήποτε δυσἀρέσκειαν, ἀφοῦ εἶναι συνιδιοκτῆτης ἐν τῷ κράτει καὶ ἔχει κοιλίαν ἀγρυπνοῦσαν καὶ ψυχὴν ἢ συνείδησιν κοιμωμένην τὸν νήδυμον; Δὲν γνωρίζετε τάχα ἐκ τῆς ἱστορίας ἢ τῆς φυσιολογίας ἢ ἀλλαχόθεν ὅτι ἡ συνείδησις ἀφαιρεῖ τὸν ὕπνον καὶ ἀφίνει τὴν γαστέρα κενήν; Ἡ συνείδησις τοῦ συνταγματικοῦ πολίτου ὁμοιάζει μέχοι τινὸς μὲ τὸ ἀερόπλανον τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν, τὸ ὁποῖον ἀναβιβάζει τὸν κυβερνήτην του εἰς τὰ μεγαλεῖτερά αὐτη, ὅπως τὸν κεραυνῶσι κατόπιν μὲ τὸν μεγαλοπρεπέστερον τῶν θανάτων.

Ἡ συνείδησις, ἥτις γεννᾷ τὰς ἀντιρρήσεις πρὸ τῆς πράξεως, ἥτοι πρὸ τῆς συναλλαγῆς, καὶ τὰς διαμαρτυρίας μετ' αὐτήν, δὲν εἶναι στοιχεῖον ἀπαραίτητον τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν καὶ ὅφειλε νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ ὑπεχώρησε πρὸ πολλοῦ πρὸ τῶν πανισχύρων ἀξιώσεων τοῦ προϋσταμένου της. Τί φυσικώτερον;

Θέλετε καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν ὅτι ἡ κοιλία μετὰ τῶν ἀπείρων ἀναγκῶν αὐτῆς ces desirs douloureux, ὅπως τὰς ὠνόμασε ἄλλοτε Γάλλος τις οἰκονομολόγος, εἶναι ὁ ἀστερόεις οὐρανὸς καὶ τὸ ὑψηλότερον ἰδεώδες παντὸς συν-

ταγματικοῦ θεσμοῦ καὶ πολιτεύματος, ὅτι εἶναι τὸ μέγα θέατρον τῶν κτηνωδεστέρων ὁρέξεων τοῦ ὕλικου κόσμου εἰς τὸ ὁποῖον σύρονται νὰ ὑπηρετήσωσιν ὡς δοῦλοι ἀνάξια πάσης τιμῆς ἢ ἐλευθερία τοῦ λόγου, ἢ ἐλευθερία τῆς σκέψεως, ἢ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως καὶ πᾶσα ἄλλη ἐλευθερία ἢ ἀνευρίδ τῆς μακαρίτιδος γαλλικῆς ἐπαναστάσεως;

Διὰ τίνων μέσων, διὰ τίνων θεσμῶν θὰ ἐπιτύχωμεν λοιπὸν τὴν ἀνατροφὴν τοῦ πολίτου, ὅστις εἶναι ἔτοιμος νὰ ἀποκροῦσθῃ ὡς μίασμα οἰανδήποτε ἀνατροφὴν ἢ ἀναπτύξιν τείνουσαν νὰ περιορίσῃ ἢ νὰ περιστείλῃ τὰς ὁρέξεις καὶ τὰς ἐπιθυμίας του;

Ἡ συνείδησις εἶναι τὸ ἔδαφος, εἶναι ἡ κόλλα, ἐπὶ τῆς ὁποίας θὰ οἰκοδομήσωμεν καὶ θὰ στερεώσωμεν τὴν ἀνατροφὴν· ὅπου δὲ δὲν ὑπάρχει συνείδησις, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ σταθῇ ἡ ἀνατροφή; ὅπου δὲν εὐρίσκεται ἔδαφος, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὑψωθῇ οἰκοδομὴ καὶ νὰ λάμπῃ εἰς τοὺς αἰθέρας ἡ κορυφή καὶ ἡ στέγη;

Τὴν πολιτικὴν ταύτην ἀνατροφὴν τὴν ὁποίαν ἐνταῦθα δὲν μᾶς ἐπιτρέπουν κατὰ φαίνεται οἱ θεσμοί, μήπως πρέπει νὰ τὴν ἐπιδιώξωμεν διὰ τοῦ νεωτέρου μέσου τῶν κατ' ἐπαρχίας πολιτικῶν συλλόγων, τῶν ὁποίων δείγματα ἄνευ ἀξίας κινήσαντα τὸν οἶκτον, ἂν οὐχὶ τὴν περιφρόνησιν, παντὸς σοβαροῦ συμπολίτου ἀνεφάνησαν ἐν Ἀθῆναις, ἐν Πάτραις, ἐν Ἀργοστολίῳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰς τελευταίας ἡμῶν ἐκλογάς;

Οἱ ἐργαζόμενοι ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ ἡμετέρῳ κράτει μεταβολῆς καὶ ἐν γένει τῆς ἀνορθώσεως καὶ ἰδίως οἱ παραπονούμενοι κατὰ τοῦ συστήματος τῶν ἐκλογικῶν συνδυασμῶν καὶ θεωροῦντες αὐτοὺς ὡς κακοήθεις προσωπικὸς συνεταιρισμοὺς ἐπιβαλλομένους ὡς ἐφιάλτας εἰς τὴν δημοσίαν γκῆνην καὶ σπρεβλοῦντας τὸ δημόσιον φρόνημα καὶ μὴ ἀποστρέφοντες εἰς αὐτὸ νὰ ἐκφρασθῇ, οὐχὶ ὡς εἶναι, ἀλλ'

ὥς ὑποτίθεται συνήθως ἐλεύθερον καὶ ἀγνὸν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων ταῖς αἰωρουμέναις ὑπερθεῖν τῶν ὀσισιτάτων γαστέρων των, τί περιμένετε ἐκ τῆς ἰδρύσεως τῶν πολιτικῶν συλλόγων;

Οἱ πολιτικοὶ οὗτοι σύλλογοι τί ἄλλο δύνανται νὰ εἶναι εἰμὴ ἐφήμεροι ἢ διαρκέστεροι συνεταιρισμοὶ τοῦ χειρότερου εἶδους συνερχόμενοι ἐν καιρῷ, ὅπως ὑποστηρίξωσι διὰ κραυγῶν ἀτελετητῶν, διὰ διαδόσεων παντοειδῶν καὶ ψευδῶν, διὰ σοφιστικῶν καὶ μυθίων ἄλλων μέσων ποταπῶν καὶ κιβδήλων τὰ προσωπικότερα τῶν συμφερόντων, καὶ ὅπως παρουσιάσωσι θεάματα, τὰ ὅποια μόνον εἰς τὰς κλινικὰς τῶν ἀλκολικῶν ἢ μορφνομανῶν συνήθως φαίνονται; ἐκτὸς τῶν προσωπικῶν συμφερόντων καὶ φιλοδοξιῶν τί ἄλλο ὑφίσταται ἢ κάλλιον τί ἄλλο ἀπέμεινεν εἰς τὸ ἡμέτερον δῆσμοιρον κράτος;

Ταῦτα λοιπὸν τὰ προσωπικὰ συμφέροντα θὰ εἰσβάλωσι καὶ εἰς τοὺς συλλόγους καὶ εὐρίσκοινα ἐκεῖ πρόχειρον καὶ σχεδὸν προηγορασμένων τὴν συνδρομὴν τῶν ὁμοειδῶν καὶ ὁμοουσιῶν θὰ κηρύξωσι τὸν λυσσαδέστερον πόλεμον κατὰ τῆς συνειδήσεως ἥτις φροντίζει πάντοτε ν' ἀπογυμνοῦται τῆς συμμαχίας καὶ συμπράξεως τῶν κραυγαζόντων καὶ τῶν πολλῶν, καὶ κατὰ παντὸς ὀρθοῦ καὶ δικαίου καὶ θὰ ἀγωνισθῶσι παντὶ σθένει καὶ θὰ ὀργιάσωσι μέχρις ὅτου ἐπιβληθῶσιν εἰς πᾶσαν ἀντίδρασιν, πᾶσαν ἀπροσδόκητον δυσχέρειαν, πᾶσαν εὐπρέπειαν καὶ λογικὴν.

Τὰ ἀνόσια, τὰ τερατώδη τοῦτα δὲν εἶναι πλάσματα τῆς φαντασίας τοῦ γράφοντος τὰς γραμμὰς ταύτας, ἀλλ' εἶνε δυσιτυχῶς τὰ ἔργα καὶ τὰ φαινόμενα τῶν συλλόγων, οἵτινες ἰδρύνθησαν, συνήλθον καὶ εἰργάσθησαν κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν τελευταίων ἐν Ἑλλάδι ἐκλογῶν.

Ὅσοι λοιπὸν ἐκ τῶν παρ' ἡμῶν καὶ μετὰ τὴν δοκιμὴν ταύτην ἐπιμύησουσι φρονοῦντες ὅτι ὁ ἄνθρωπος τῆς σημερινῆς ἐποχῆς ἀποσυρόμενος πρὸς στήμιν ἐκ τῆς κοι-

νωνίας, ἥτις τὸν ἐδίδαξε πρὸ πολλοῦ τί εἶναι ἐν τῇ οὐσίᾳ του τὸ συνταγματικῶς πολιτεύεσθαι καὶ πόσα πρέπει νὰ ζητῇ καὶ πόθεν νὰ λαμβάνῃ, καὶ εἰσερχόμενος εἰς τοὺς πολιτικούς Συλλόγους μεταβάλλει ἐν τῷ ἅμα ἢ καὶ βραδύτερον φύσιν καὶ οὐσίαν καὶ διαγωγὴν καὶ ἀπὸ ἀχρείου καὶ κακοήθους γίνεται χρηστὸς καὶ ἐνάρετος, οἱ ἄνθρωποι οὗτοι πιστεύουσιν εἰς τὰ ὑπὲρ φύσιν καὶ τὰ θαύματα καὶ ἐκ λαμβάνουσιν ἀδίκως καὶ παραλόγως τὸ ἔθνος ὡς μοναστήριον, ὅπου ἢ κοινωτέρα νυκτερινὴ προσευχὴ καταβιβάζει καὶ φέρει τὸν ὕψιστον μετὰ τῆς παντοδυναμίας του μέχρι τῶν ἀστραγάλων τοῦ τελευταίου Καλογήρου, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶνε ζήτημα ἐὰν δύνανται νὰ καταστώσιν ὠφέλιμοι ἐν τῇ διοικήσει τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, ἢ ὅποια δὲν πιστεύει, ὡς γνωστὸν, εἰς τὰ θαύματα καὶ πιστεύει μόνον εἰς τὰ τραγόμενα καὶ χωνευόμενα, τὰ ὅποια εἶναι ἢ ἀναίρεσις παντὸς ὑπερφυσικοῦ.

Τούτων τεθέντων δυνάμεθα μετὰ τινος Ἑθνικῆς υπερηφανίας νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι ἔχομεν καὶ οἱ ἐν Ἑλλάδι τὴν πολιτικὴν ἀνατροφήν, τὴν ὁποίαν ἔχουσι καὶ οἱ ἐν Λονδίῳ καὶ Παρισίοις. Ποῦ λοιπὸν ὁ πρόην πρωθυπουργὸς εὐρίσκει τὴν ἔλλειψιν; καὶ ποῦ ἔπρεπε νὰ εὐρεθῶμεν ἀνατεθραμένοι, ὅπως εὐχαριστήσωμεν τὴν κρίσιν καὶ τὴν περιέργειαν τοῦ κ. Θεοτόκη; τὸ παράδειγμα τοῦ Μονοκροῦσου τὸ ὁποῖον σπεύδω νὰ ἀναφέρω, ὅχι διότι τὸ εὐρίσκω μοναδικὸν ἢ χειρότερον πολλῶν ἄλλων παραλειπομένων λόγῳ συντομίας, ἀλλὰ διότι τὸ ἔχω πρόχειρον, τὸ παράδειγμα, λέγω, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τιμίου τούτου ἀνθρώπου τὸν ὁποῖον ἡ φύσις ἔστειλε νὰ γεννηθῇ ἐν ἀποκέντρῳ τινὶ χωρίῳ τῆς ἰδιαίτης πατρίδος τῶν Ἰακωβίων καὶ νὰ ζήσῃ καὶ νὰ παρακαμῶσῃ ἐπὶ τόπον ὡς γεωργὸς καὶ τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλληνικὴ πολιτεία μετέβαλεν εἰς στερεότυπον, ἀκμάζοντα καὶ πανελλήνιον ἀντιπρόσωπον καὶ Βουλευτὴν, δὲν εἶναι ἱκανὸν, ἂν οὐχὶ νὰ διδάξῃ,

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

νὰ παρηγορήσῃ τοῦλάχιστον τὸν μελαγχολοῦντα πρόφην πρωθυπουργόν; ὁ Μονοκροῦσος, ὅστις ἐπιτυγχάνει καὶ θριαμβεῖ ἀκόπως, ὅπου ἀποτυγχάνει ὁ Μομφερράτος καὶ ὁ Καββαδίας, εἶναι ἡ πελωρία σφαῖρα, τὴν ὁποίαν ἐκσφενδονίζει ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς τὸ τηλεβόλον τῆς λαϊκῆς θελήσεως καὶ ἀνατροφῆς ὅπως ἐγείρῃ ἐκ τοῦ ὕπνου τὸν κ. Θεοτόκην καὶ τοὺς ὁμοίους τόν, ἐὰν ἔχῃ τοιοῦτους. Θὰ κατορθωθῇ ἄρα γε ν' ἀνοιχθῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν προϋσταμένων τῆς ἡμετέρας πολιτικῆς, ἵνα ἴδωσιν ποία εἶναι ἐν τῇ φύσει ἡ πολιτικὴ ἡμῶν ἀνατροφή, τὴν ὁποίαν ζητοῦσι καὶ τῆς ὁποίας καλλιτέραν εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποκτήσωσιν;

Ἐνταῦθα περιγενομένου τοῦ λόγου δυνάμεθα νὰ ἐρωτήσωμεν τί εἶπεν ὁ κ. Θεοτόκης ὅταν πρὸ ἡμερῶν ἦλθεν αὐτόκλητος νὰ δόσῃ τὴν γνώμην του ἐν τῇ Δέσχη τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας πολιτικῆς καταστάσεως; ὠμίλησεν ὡς ἰατρὸς, ὅστις ἔχει τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῆς πληγῆς καὶ αἰσθάνεται καὶ βλέπει τὸ κακὸν ἐπερχόμενον μετὰ τοῦ κινδύνου; ἢ ὠμίλησεν ὡς ἄνθρωπος, ὅστις ἔχει ἀνάγκην ν' ἀποφύγῃ τὴν κούρασιν τοῦ νοὸς καὶ ὡς ποιητῆς, ὅστις δὲν φοβεῖται νὰ κουράσῃ τὴν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων καὶ φλοισβίζόντων ὑδάτων φερόμενον καὶ καλπάζουσαν φαντασίαν του;

Ὁ κ. Θεοτόκης κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὅταν ἐλάλησε περὶ ἀνεπαρκείας οἰκονομικῶν μέσων καὶ περὶ ἐλλείψεως πολιτικῆς ἀνατροφῆς, δὲν εἶχεν ὑπ' ὄφει τον τὴν Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας, ὡς γνωστὸν, τὸ μὲν ἡμῖς τοῦ ἀλκίμου καὶ τοῦ παρηγμακότος ἄρρενος πληθυσμοῦ ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀξιοματικῶν ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, τὸ δὲ ἕτερον ἡμῖς εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἐφεδρείας αὐτῆς καὶ ἡ ὁποία ἔχει, ὡς φαίνεται, τὰ μέσα ὅχι μόνον νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὰς ἀνάγκας πολυτελοῦς καὶ ἀνεξελέγκτου ὡς ἐπὶ τὸ πλεον

στον ὑπηρεσίας, ἀλλὰ καὶ στρατοὺς καὶ στόλους νὰ ἐτοιμάξῃ καὶ καταχρήσῃς παντοειδεῖς νὰ ὑφίσταται καὶ νὰ καλύπτῃ, ὅταν δὲν ἔχῃ τι χειρότερον νὰ πράξῃ, καὶ εἰς προβιβασμοὺς ἀενάους νὰ προβαίνει καὶ νὰ μὴ κουράζεται.

Ἐὰν τὸ κράτος ἡμῶν πάσχη πράγματι, καὶ εἶναι τοῦτο βέβαιον, ὡς πάντες δεχόμεθα καὶ αἰσθανόμεθα, ἀλλὰχοῦ εἶναι ἡ πληγὴ ἡ μεγάλη, ἡ **χαίνουσα** καὶ πυορροοῦσα, ἡ ἀπειλοῦσα νὰ φέρῃ τὸν θάνατον μετὰ τῆς ἀτιμώσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν του καὶ τὴν ψυχὴν μετὰ τῆς εὐφύας του καὶ τὴν ὁποίαν δὲν εἶδε παντάπασιν ὁ πρόφης πρωθυπουργός.

Ἐὰν δὲ ὁ κ. Θεοτόκης, ὅστις εἶναι ἴσως ὁ εὐφυνέστερος τῶν Ἑλλήνων πολιτενομένων, τυφλώτῃ τοσοῦτον ἐν προκειμένῳ, τί δυνάμεθα νὰ περιμένωμεν ἐκ μέρους τῶν ἄλλων τῶν φρονοῦντων ὅτι μία κωμικὴ σκηνὴ ἐκτελουμένη μετὰ τινος ἀκοσμίας καὶ ταχύτητος ἐπὶ τοῦ Ἐὐαγγελίου ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἐθνικῆς συνελεύσεως δύναται νὰ λύσῃ τὰ σοβαρώτερα συνταγματικά προβλήματα ἢ τῶν παραδεχομένων ὅτι μία θριαμβευτικὴ καὶ πολυθόρυβος εἰσοδὸς εἰς Ἀθήνας δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ τοὺς ἀναγκαιοτέρους πολιτικοὺς θεσμοὺς καὶ νὰ δαμάσῃ καὶ νὰ πνίξῃ τὰ χυδαίότερα ἔνστικτα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τοὺς ὁποίους παραλείπομεν καὶ νὰ ὀνομάσωμεν;

Τί δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν ἐκ τῶν ἐν Πάτραις πρωτῶν καὶ θανμασίων προεξοφλητῶν τῆς μεγάλης καὶ ἀναποφύκτου ἐπιτυχίας, τὴν ὁποίαν φαίνεται ὑποσχομένη εἰς τὸν ἀγρυπνον αὐτῶν πατριωτισμὸν ἢ ἐπιχειρήματα μετὰ κλησὶς τῶν ξένων ὀργατῶν στρατοῦ, στόλου χωροφυλακῆς καὶ ἀστυνομίας; καὶ τί ἐκ τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ ῥωμαϊκῶν ἀγώνων, τοὺς ὁποίους καταβάλλουσιν ἀόκνως οἱ ἐκεῖ ὑψηλοὶ ἡγεῖστές, ἀποκατετάδων πρὸς ὑπερλαϊκὴν λύσιν τοῦ ἀπολακτοῦ καὶ πηλοῦς, μὲν ὁποῖον εἶναι ἴσως τὸ **χρ- ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ**

δαιότερον καὶ δυσωδέστερον ἔλκος ἐξ ὧων ἐγέννησεν ἡ παρ' ἡμῖν ἀνδρουμένη δημαγωγία, βοηθουμένη ἐκ τῶν ἰσχυρῶν συμπαθειῶν, τὰς ὁποίας εὐρίσκει πάντοτε ἐν τῇ κεντρικῇ καὶ προϊούσῃ παραύσῃ, τὴν ὁποίαν ὁ ἀέμνηστος Δεληγιάννης μετὰ πολλῶν ἄλλων ὠνόμαζε πολιτικὸν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ὀργανισμόν;

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐνθυμοῦμαι τὸ ῥητορικὸν ὕψος καὶ μένος ὑποψηφίου τινὸς ἐκ τῶν συγχρόνων πολιτικῶν, ὅστις ὁμιλῶν ἄλλοτε, πρὸ δεκαετίας ἴσως, ἐν Ἀθήναις πρὸς τὸν λαὸν τῶν πτωχομούσων εὐρισκόμενον ἐν διαδηλώσει ἐνώπιον τοῦ κοχλάζοντος ἀγορητοῦ, εἶπε μετὰ χειλέων φροισόντων ἐξ ὑπερβάλλοντος ἴσως ἐνθουσιασμοῦ « ἡ μεγαλειότης τοῦ λαοῦ εἶναι ἀνωτέρα πάσης ἄλλης μεγαλειότητος. » Τί ἀκριβῶς ἐνόησε νὰ εἴπῃ ὁ εὐλογημένος διὰ τῆς φράσεως ταύτης, ἥτις, ὡς ἐλέχθη τότε, συνεκίτησε βαθύτατα τὸν παρενθεθέντα λαόν, δὲν ἐξηκριβώθη πρὸ τῆς διαλύσεως τῆς διαδηλώσεως· κατόπιν ὁμως εὐρέθη καὶ ἡ ἔννοια τῆς φράσεως καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ πανηγυριστοῦ τῆς λαϊκῆς ταύτης μεγαλειότητος· ὁ φλογερὸς κύριος ἦτο τότε ἀντιπολιτευόμενος, δηλαδὴ κληγγὸς θριάμβων καὶ ἀξιωματῶν σπεύδων ὀλοταχῶς πρὸς, τὴν ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν ἐκράτουν ἄλλοι τότε εἰς χεῖρας τῶν, καὶ εἶχεν ὡς ἀντιπολιτευόμενος ἀνάγκην ἀπὸ δύο μεγαλειότητας, μίαν, διὰ νὰ τὸν ὠθήσῃ εἰς τὰ ἐμπρὸς· καὶ μίαν ἄλλην διὰ νὰ τὸν παραλάβῃ καὶ τὸν ἀνυψώσῃ μέχρι τῆς μανίας ἢ τῆς κουνφόρητός του, ὅπερ δηλοῖ μέχρι τῆς ἀνωτέρας συνταγματικῆς ἀρχῆς. Τὴν μίαν μεγαλειότητα τὴν εἶχεν ἀκουσίως ἐνώπιόν του· διὰ τὰς ἀνάγκας λοιπὸν τῆς ὑπηρεσίας του ἐπλασεν ἐκ τοῦ προχείρου τὴν ἄλλην, εἰς τὴν ὁποίαν ὡς φρόνιμος ἄνθρωπος καὶ ἄριστος τοῦ συντάγματος ἐρμηνευτὴς ἔδοσεν ἐπὶ τόπον καὶ τὴν προτίμησιν. Τὰ τεχνάσματα ταῦτα τῆς ῥητορικῆς τῶν τριόδων, αἱ ποικίλλοις αὐτὰ τῶν κοινῶν

τέρων δημαγωγικῶν ἐμπνεύσεων ὑπῆρξαν τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων ἐπέσθη ἡ ἐθνικὴ συνείδησις καὶ ψυχὴ νὰ ῥοφήσῃ μέχρι τρυγὸς τὸ ὅπλιον τῆς προδοτικωτέρας κολακειᾶς καὶ νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν λήθαργον, εἰς τὸν ὁποῖον εὐρέθη πρὸ πολλοῦ καὶ ἴσως εὐρίσκεται μέχρι σήμερον.

Ποῖος ὠρισμένος ἦτο· ὁ κορυθαίολος οὗτος δημαγωγὸς καὶ ἔμπειρος βιομήχανος τῆς νέας μεγαλειότητος μὴ ζητήσητε νὰ σᾶς εἴπω, διότι ἴσως τὸν ἐλησμόνησα, καὶ ταχθῆτε σιγῶντες εἰς τὴν γραμμὴν, διότι ἔχω ἀνάγκην νὰ προχωρήσω εἰς τὸ ἔργον μου καὶ νὰ δώσω εὐρείαν διέξοδον εἰς τὴν χολὴν μου, ἢ ὁποία μὲ ὠθεῖ ἀκατάσχετος εἰς τὰ ὁδωδῶτα κατάστιχα τοῦ ἡμετέρου πολιτικοῦ βίου καὶ μὲ βιάζει ν' ἀπαριθμήσω τὰς χρεωκοπίας τοῦ ἐπισημοτέρου ἐλληνικοῦ πνεύματος. Ὡστε ὁ κ. Θεοτόκης ἐξεφράσθη ἐπὶ τῆς καταστάσεως καὶ δὲν εἶδε τὸ παραμικρὸν ἐκ τῶν συμβαινόντων καὶ δὲν εἶπε τίποτε ἐκ τῶν δεόντων καὶ ἐννοουμένων. Ἐκ τῶν ἄλλων πολιτικῶν ἀλεκτόρων ἐλάλησαν μέχρι τοῦδε πολλοὶ ὠμολογουμένως, ἀλλὰ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ τῆς φρονήσεως δὲν ἔλαμψεν ἀκόμη ἐπὶ τοῦ ἐξεταζομένου ζητήματος καὶ ἡ νύξ τῆς μωρίας καὶ τῆς ἀπογνώσεως ἀπειλεῖ νὰ διαιωνισθῇ ἐπὶ τῶν μεγάλων συμφερόντων καὶ τῶν τυχῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ποῦ λοιπὸν πρέπει νὰ στραφῶμεν διὰ νὰ ζητήσωμεν σωτηρίαν ἢ συμβουλὴν; εἰς τοὺς φιλέλληνας, οἵτινες διέρχονται θανμασίως τὸν καιρὸν αὐτῶν καὶ δὲν ἀποθαρρύνονται ποσῶς ἐν ὧσιν τὰ ἐλληνικὰ ζητήματα συζητοῦνται ἐν Ἑθρῳπῃ καὶ ἀποτυγχάνουσιν; ἢ εἰς τοὺς ἄλλους τοὺς ὑψηλότερον αὐτῶν ἱσταμένους ἐν τῇ διοικήσει τῶν Ἑθνῶν, οἵτινες πρὸ πολλοῦ κανονίζουσι τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐμπορικῶν ἢ ἄλλων ὠφελιμμάτων, τὰ ὁποῖα παρέχει ὡς ἀντάλλαγμα ὁ ζητῶν τὴν μεσολάβησιν ἢ τὴν προστασίαν τῶν ὑψηλῶν τούτων ἐργο-

λάβων τῆς Εὐρωπαϊκῆς δικαιοσύνης;

Ἡ γυμνότης τοῦ συγχρόνου Ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ ἡ ἐπιπολαιότης καὶ πτωχεία τῆς σκέψεως μὲ ἀναγκάζουσι νὰ ἀνατρέξω μέχρι τῆς ἐποχῆς, κατ' ἣν ἐνεφανίσθησαν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς οἱ ἐθνικοὶ ἀντιπρόσωποι, οἵτινες μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1862 ἐκλήθησαν νὰ ὀργανίσωσι τὴν Ἑλληνικὴν πολιτείαν καὶ οἵτινες, ἀσυνειδήτως ἰσῶς, ἐγένοντο αὐτουργοὶ καὶ συντάκται τοῦ πολιτικοῦ τερατουργήματος, τὸ ὁποῖον σπαράσσει σήμερον ὑπὸ τὴν σμίλῃν ἡμῶν καὶ ὑπὸ τὰ ἀναθέματα τοῦ κ. Φιλαρέτου, προστάτου τῶν λευκῶν δούλων ἐν ἑλλείψει μαύρων καὶ ἀργύτρου καταμετρητοῦ τῶν ταξιδίων τῆς θαλαμηγοῦ Ἀμφιτρίτης.

Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι δὲν ἦσαν κατὰ τὴν κρίσιν μου οὔτε οἱ συνετώτεροι τῶν ἀνθρώπων, οὔτε οἱ σοφώτεροι τῶν νομοθετῶν. Οὗτοι εἶνε οἱ ὑψηλοὶ τεχνῖται τοῦ ἀπεχθοῦς ἐργαλείου, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐκόψαμεν μέχρι σήμερον τὸν λαιμὸν μυριάδων ἐκ τῶν ἡμετέρων συμπατριωτῶν, ἐπνίξαμεν τὸ δίκαιον τοῦ ἀθώου καὶ ἀσθενοῦς, ἐδόσαμεν θάρος καὶ ἀέρα εἰς τὸν φαῦλον καὶ τὸν ταραξίαν, ἐστείλαμεν μυριάδας ἄλλων Ἑλλήνων εἰς Ἀμερικὴν καὶ κατεστήσαμεν διὰ τῆς ἀπληροῦς φορολογίας, τῆς ἐλλείψεως δημοσίας ασφαλείας καὶ προστασίας δικαστικῆς τὴν ζωὴν τοῦ ἐργατικοῦ καὶ φιλησύχου ἀνθρώπου πρόβλημα δύσλυτον καὶ σοβαρώτατον ἐν τῇ πατριδί τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Διογένοους.

Καὶ μόλα ταῦτα οἱ ἄνδρες οὗτοι οἱ γεγόμενοι πρόξενοι τοσοῦτων κακῶν, προησθάνθησαν ἰσῶς τὴν κακοδαιμονίαν, τὴν ὁποίαν ἠτοίμαζον διὰ τῆς ἀναρχίας καὶ ἐζήτησαν νὰ τὴν προλάβωσιν· ταῦτα δεῖκνυει ἀρκούντως ἡ ἐν τῷ ἄρθρῳ 36 τοῦ Συντάγματος τεθεῖσα διάταξις, δι' ἣς ἀναγνωρίζεται εἰς τὸν βασιλέα τὸ δικαίωμα νὰ ἀρνηθῇ τὴν κύρωσιν τῶν ὑπὸ τῆς Βουλῆς ψηφισμένων νομοθε-

δίων.

Ἐκ τούτου φαίνεται ἀριδῆλως ἡ ὀρθὴ σκέψις τῶν ἀνδρῶν τούτων, οἵτινες, ἐπαναλαμβάνω, δὲν ἦσαν οἱ ἐμπειρότεροι τῶν πολιτικῶν, οὔτε οἱ σοφώτεροι τῶν ἀνθρώπων, φαίνεται ὁ σωτήριος φόβος, τὸν ὁποῖον ἐνέπνευσεν εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἡ ἰδέα ὅτι τὸ δημόσιον συμφέρον ἀνατιθέμενον εἰς τὰς μεγάλας ἢ μικρὰς, λευκὰς ἢ μελαίνας χεῖρας καὶ τὰς ἐλευθέρους καὶ ἀνεξελέγκτους διαθέσεις πλειοψηφίας Βουλευτῶν καὶ Κυβερνήσεως δυναμέων νὰ συνεννοῶνται καὶ νὰ συμπράττωσιν ἐπ' ἀπειρον καὶ κατ' ἀρέσκειαν δὲν θὰ εἶναι πάντοτε ἐξήσφαλισμένον καὶ ἄτρωτον καὶ ὁ φόβος οὗτος ἐπεισεν αὐτοὺς νὰ ὀπλίσωσιν ἐν ἑλλείψει ἄλλου τοῦς βασιλικοὺς βραχίονας μὲ τὸ δικαίωμα τῆς ἀναιρέσεως τῶν ὑπὸ τῶν δύο ἄλλων ἐξουσιῶν προτεινομένων ψηφισομένων καὶ τεκταινομένων.

Τοῦ μέτρου τούτου εἶναι ἀληθὲς ὅτι δὲν ἐγένετο μέχρι σήμερον χρῆσις. Ὁ ἔχων τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς χεῖράς του ἐσκέφθη ἰσῶς, καὶ κατὰ τὴν γνώμην μου δὲν ἐσκέφθη κακῶς, ὅτι, ἐὰν ποτὲ ἀντιδράσῃ κατὰ τῶν μεταξὺ κυβερνήσεως καὶ πλειοψηφίας ἀποφασισομένων, θὰ φανῇ ἀντιπράττων κατὰ τῆς θελήσεως τοῦ λαοῦ, ὅστις συνταγματικῶς ἐτέθη καὶ ἴσταιται ὅπισθεν τῆς πλειοψηφίας καὶ τῶν ὀργάνων αὐτῆς χειροκροτῶν καὶ ἀκοιῶν ὁδόντας καὶ χεῖλη· καὶ θὰ ἐκθέσῃ εἰς βέβαιον καὶ σοβαρώτατον κίνδυνον καὶ τὴν δημοσίαν τάξιν, καὶ τὸν θρόνον, ἐφ' οὗ ἴσταιται, καὶ τὰ συντηρητικὰ τῆς χώρας στοιχεῖα καὶ συμφέροντα, τὰ ὁποῖα ἐκλήθη νὰ προστατεύσῃ καὶ νὰ προαγάγῃ. Ποῦ εἶχε νὰ στηριχθῇ ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς ὅπως προσῇ μετὰ τινος θάρρους εἰς τὴν δοκιμὴν, ὅπως προκαλέσῃ τὴν καταγίδα ταύτην ἐπὶ τοῦ ἑθνικοῦ λαοῦ; εἰς τὸ δημόσιον συμφέρον; ἢ εἰς τὸν ἑαυτοῦ καὶ τοῦ δικαίου; ἀλλ' ὅλα ταῦτα ἐν τῇ

συνταγματικοῖς πολιτεύμασιν δὲν εἶνε ἔργα τῶν βασιλέων, εἶναι ἔργα τῆς κοινοτέρας ἀριθμητικῆς καὶ τῆς πλειοψηφίας ἢ τῶν πολλῶν. Μόνη ἡ πλειοψηφία ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ τὸ φῶς καὶ τὰ μέσα νὰ εὐρίσκη, νὰ ἀναγνωρίζη καὶ νὰ ἀναδεικνύη ἢ νὰ κολοβόνη καὶ νὰ πνίγη ἐκάστοτε τὸ δημόσιον συμφέρον καὶ τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ πρόπον. Ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τούτων δὲν ἔχει ἰδίαν γνώμην καὶ, ἂν τὴν ἔχη, στερεῖται τοῦ δικαιώματος καὶ τῶν μέσων νὰ τὴν ἐκφράσῃ νομίμως καὶ νὰ φέρῃ αὐτὴν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν τῶν πολλῶν. Ὁ βασιλεὺς παραλαμβάνει ὅλα ταῦτα ἔτοιμα ἀπὸ τὰς κυριαρχικὰς καὶ πανσόφους χεῖρας τῆς πλειοψηφίας. Ἀλλὰ μήπως νομίζετε ὅτι ὁ βασιλεὺς δύναται νὰ ἔχη ὡς ἀσφαλὲς αὐτοῦ στήριγμα ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τῆς διαφωνίας καὶ τῆς ἀναποφεύκτου κρίσεως τὴν μειοψηφίαν τῆς Βουλῆς, ἥτοι τὴν ἀντιπολίτευσιν; ἀλλὰ τί ἐν οὐσίᾳ εἶνε ἡ ἀντιπολίτευσις καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ὁμοιοπαθεῖσι λαοῖς; τί ἄλλο εἶναι ἢ πλειοψηφία κολοβωθείσα πρὸς σιγὴν καὶ τείνουσα καὶ ἐλπίζουσα νὰ ἀνακτήσῃ τὰς ἀπολεσθείσας δυνάμεις καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὸ κῦρος καὶ τὴν αὐθεντίαν τοῦ ἀριθμοῦ αὐρίου ἢ μεθαυρίου; Τί ἄλλο βλέπετε ἐν αὐτῇ ἢ Μαγδαληνὴν μεταμεληθεῖσαν ἐξ ἀνάγκης καὶ λυπουμενὴν βαθύτατα ἴσως διὰ τὴν μικρὰν ταύτην περιπέτειαν καὶ διακοπὴν τῶν κοιλιακῶν ἐργασιῶν; Ἡ ἀντιπολίτευσις εἶναι πλειοψηφία ἢ κυβερνήσις en expectative, ὅπως λέγουσιν οἱ ἐχθροὶ τοῦ κ. Μιστριώτου, δηλ. κυβερνήσις τῆς αὐρίου καὶ οὐδέποτε θὰ δεχθῇ νὰ συμπράξῃ εὐλικρινῶς ἐν τοιοῦτῳ θέματι μετὰ τοῦ Ἀνακτος καὶ νὰ ἐκδέσῃ τὴν ὁράχιν καὶ τὸ μέλλον αὐτῆς εἰς τοιοῦτους βασιλικούς βαβδισμούς.

Ὁ βασιλεὺς λοιπὸν δὲν εἶχε ποῦ νὰ στηριχθῇ ἐν τῷ κράτει καὶ ἀπέφυγε νὰ κάρῃ μέχρι σήμερον χρῆσιν τοῦ ἀποροφικοῦ καὶ ὅλως μεταφυσικοῦ δικαιώματος, τὸ ὁποῖ-

ος ἡ πρόνοια καὶ ὁ βάσιμος φόβος τῶν νομοθετῶν τοῦ ἡμετέρου συνταγματικοῦ χάρτου ἔπλασαν ὑπὲρ τοῦ στέμματος καὶ τοῦ δημοσίου συμφέροντος. Τὸ μέτρον ὑπῆρξεν ἀτελὲς καὶ ἀνεφάρμοστον, ἀλλ' ἡ ἰδέα, ἣτις ἐνέπνευσε τὸ μέτρον τοῦτο καὶ ὁ φόβος τῶν ἐνδεχομένων κακῶν καὶ καταχρήσεων, ὅστις ἀνεβίβασε τὴν ἰδέαν ταύτην ἐκ τῶν ψυχῶν εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν νομοθετῶν τοῦ 1864 εἶναι ἄριστα σημεῖα, ἂν οὐχὶ τῆς πείρας, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχον, τῆς προαισθήσεως, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασαν κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ θεμελιώδους νόμου, ὅστις ἔβλεπον ὅτι κατέστησε τὴν πλειοψηφίαν τῆς Βουλῆς καὶ τὸ ἄμεσον αὐτῆς ὄργανον, ἥτοι τὴν κυβερνήσιν τῆς χώρας, παντοδυνάμους ἐν τῷ κράτει.

Οἱ πληρεξούσιοι τοῦ 1864, οἵτινες δὲν εἶχον οὔτε τὴν ξένην οὔτε τὴν ἡμετέραν πείραν ὡς ὁδηγὸν καὶ οἵτινες τὰ κακὰ τῆς νομοθετικῆς καὶ κυβερνητικῆς παντοδυναμίας εὐρίσκον μόνον ἐν τῷ φόβῳ καὶ ἐν τῇ πατριωτικῇ αὐτῶν προνοίᾳ, ἡσθάνθησαν ἐγκαίρως τὴν ἀνάγκην νὰ ἀμυνθῶσι κατὰ τῶν ὀλεθρίων τούτων κακῶν. Ἀλλ' ἡμεῖς οἵτινες ἐρχόμεθα σήμερον πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ αὐτοῦ ἔργου μετὰ παρέλευσιν 45 ὁλῶν ἐτῶν, τὰ ὁποῖα δὲν ἔρρευσαν, ὡς γνωστόν, χωρὶς νὰ πολλαπλασιάσωσι τὰ παθήματα, τὰ ὀλισθήματα καὶ τὰ ἀτυχήματα τῆς ἡμετέρας φυλῆς, οἵτινες τὰ κακὰ ταῦτα τῆς κυβερνητικῆς παντοδυναμίας καὶ ἀκολασίας δὲν τὰ ἔχομεν πλέον ἐν τῷ φόβῳ ἢ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τῇ φαντασίᾳ ἡμῶν, ὡς οἱ προγενέστεροι, ἀλλὰ τὰ ἔχομεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν θραύοντα, πνίγοντα, ὀργιζόντα, τὰ ἔχομεν ἐν τῇ διοικήσει, ἐν τῇ δικαιοσύνῃ, ἐν τῇ ἐκπαίδευσί, τῇ φορολογίᾳ καὶ ἐν γένει ἐν τῇ δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ἡμετέρου κράτους, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει πρὸ πολλοῦ τὴν κατάστασιν ὀργανισμοῦ καὶ ἀπορροῆς πανταχόθεν καὶ ἐκπνέοντος, τὴν προεῖναι τὰ ὀλεθρία καὶ τὴν προεῖναι νὰ πράξωμεν πρὸς

ΔΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

ἐκτέλεσιν τοῦ ὑψηλοτέρου ἡμῶν πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος;

Βουλάρχους καὶ Σέρβους θὰ μιμηθῶμεν ἐν τῇ κρισίμῳ ταύτῃ στιγμή; ἐκεῖθεν θὰ λάβωμεν παραδείγματα πολιτικῆς πείρας καὶ φρονήσεως; ἐκεῖ ἢ ἀλλαχοῦ πρέπει νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν ἡμετέραν προσοχήν;

Τὶ θησαυρὸς ἀνεκτίμητος εἶναι τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, τὸ ὁποῖον ἀκούω πρὸ τινος ὅτι συνεκέντρωσεν ἐπὶ τέλους ὅλας τὰς ἐπισήμους καὶ ἀνεπισήμους γνώμας τῶν παρ' ἡμῖν, καὶ πῶς πρόκειται νὰ συμπληρώσῃ τὰς ἀτελείας τοῦ ἡμετέρου πολιτικοῦ οργανισμοῦ;

Μὲ ἐξωτερικὰ κοινὰ ἔμπλαστρα θὰ σώσωμεν τὴν καρδίαν καὶ τοὺς πνεύμονας ἀπὸ τὴν συγκοπήν καὶ τὴν φθίσιν; Μὲ τὰς ὀρθοδόξους ἢ ἑτεροδόξους σκέψεις τῶν συμβούλων τῆς ἐπικρατείας καὶ μὲ τὸ Corpus juris civilis ἢ τὰς νεαρὰς τῶν αὐτοκρατόρων θὰ ἐπουλώσωμεν τὰς πληγὰς τῆς παρ' ἡμῖν γενικῆς ἀναρχίας;

Τὸ Συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται πάντοτε ἀπὸ πρόσωπα τοῦ γραφείου καὶ τῆς μελέτης καὶ οὐχὶ ἀπὸ ἄνδρας τοῦ λόγου καὶ τῶν μεγάλων συζητήσεων, εἶναι πολυτέλεια τῶν μεγάλων καὶ πλουσίων κρατῶν καὶ δὲν ἀρμόζει εἰς τὰ μικρὰ καὶ ἄπορα ἔθνη ὡς τὸ ἡμέτερον. Ἡ σωτηρία τῆς Ἑλλάδος δὲν κεῖται ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς ἐπικρατείας, ἀλλ' εὐρίσκεται ἴσως ἐν τῷ ἔμβρῳ, τὸ ὁποῖον ἐτυλίχθη ἐν τῇ φάτνῃ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1864. Δόσατε ζώην, δόσατε δυνάμεις εἰς τὸ ἔμβρυον τοῦτο τῆς προνοίας καὶ τῆς συνέσεως, τὸ ὁποῖον ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ ἀνδρωθῇ, ἐὰν θέλετε πολιτικὴν μεταβολὴν καὶ βελτίωσιν. Ἐνισχύσατε τὸ βασιλικὸν δικαίωμα, τὸ ὁποῖον ὑπηγόρευσεν ἡ ἀγνοτέρα πρόθεσις καὶ φιλοπατρία, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον ἐπλάσθη ἐξ ἀρχῆς ἀσθενικὸν καὶ ἀφωπλισμένον καὶ ἐνισχύσατε αὐτὸ διὰ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ὑπαγορεύει ἡ φρόνησις καὶ ἡ πεῖρα τῶν ἄλλων πεπολιτισμένων

λαῶν.

Τὸ ἔμβρυον τοῦτο καλῶς καὶ φρονίμως ἀναπτυσσόμενον θὰ δυνηθῇ ἴσως ἐντὸς ὀλίγου νὰ συνείσῃ τὰ ἀκατάστατα τῶν παρ' ἡμῖν πνεύματα, νὰ ἀναστῇ τὰς λεηλατούσας γλώσσας καὶ χεῖρας, νὰ θέσῃ ἕκαστον εἰς τὰ ὅρια του καὶ εἰς τὴν θέσιν του καὶ ἐν γένει νὰ ὠφελήσῃ τὴν ἑλευθέραν καὶ τὴν δούλην Ἑλλάδα περισσότερον ἢ ὅσον τὴν ὠφελήσαν μέχρι σήμερον οἱ Φιέλληνες καὶ αἱ ἄλλαι συμπάθειαι τῶν ἐν Εὐρώπῃ.

Β. Μέρους

Ἡμεῖς οἱ ἐν Ἑπτανήσῳ, οἵτινες καὶ ἔνεκα τῆς γεωγραφικῆς ἡμῶν θέσεως καὶ ἴσως ἔνεκα τῆς ἀνατροφῆς ἡμῶν, ἥτις δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς φαινόμενον τῶν νεωτέρων περὶ ἀγωγῆς μέτρων ἢ συστημάτων τῶν κινούντων συχνάκις, ὡς ἀκούομεν, τὸν δύσπεπτον θαυμασμόν τῶν ἐν Ἀθήναις Ὑπουργῶν, ἀλλ' ἥτις, ὡς γνωστόν, εἶναι ἔργον τῶν παρελθόντων αἰώνων καὶ τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν παραγόντων τῶν ἐργασθέντων ἄλλοτε ὑπὲρ αὐτῆς, κλίνομεν ἐν παντὶ ζητήματι ἀπαιτοῦντι τὴν συνδρομὴν τῆς σκέψεως καὶ τῆς λογικῆς πρὸς τοὺς ἐν τῇ δύσει λαοὺς, σκεπτόμεθα ἄλλως περὶ τῶν μέτρων τῶν ἀναγκαιοῦντων σήμερον πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἀτελειῶν τοῦ ἡμετέρου πολιτεύματος. Τὰς δὲ σκέψεις ἡμῶν ταύτας δὲν ἐμπνέει ὁ τυφλὸς καὶ ἄνοστος ἐγωῖσμός ὁ παρασύρων τοὺς ἄλλους ἐν ταῦτα εἰς προφανῆ ὀλισθήματα, ἀλλὰ στηρίζει καὶ θερμαίνει τὸ φῶς τὸ ἐρχόμενον κατ' εὐθείαν ἐκ τῆς μεγάλης καὶ μακρᾶς πείρας τῶν μάλλον πεπολιτισμένων ἐθνῶν.

Καθ' ἡμᾶς ἡ πεῖρα τῶν αἰώνων καὶ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν εἶναι ἡ μόνη σοφία τῶν πολλῶν καὶ τῶν ἀνοήτων, ὅσοι γινώσκουσιν καὶ δύνανται νὰ ὠφεληθῶσιν ἐξ αὐτῆς. Ἡ δὲ προφανὴς εἰς τὴν ἀκένωτον ταύτην πηγὴν καὶ διδα-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΜΕΤΕΓΧΕΙΡΟΥ

σκαλίαν, ἀντὶ τὰ ταπεινώσει, ἀνυποῖ καὶ τονίζει τὸν ξη-
τοῦντα τὴν συνδρομὴν τῆς.

Ἐντεῦθεν δομώμενοι ἐτολμήσαμεν οὐχὶ πρὸς ἱκανο-
ποίησιν μικρᾶς καὶ προσωπικῆς φιλοδοξίας, ἀλλὰ πρὸς
ἐξυπηρέτησιν τοῦ δημοσίου συμφέροντος, τὸ ὁποῖον βλέ-
πομεν ἐν κινδύνῳ, τὰ ἐκθέσωμεν κατωτέρω τὰς σκέ-
ψεις ταύτας, αἵτινες εἵμεθα ἐκ τῶν προτέρων βέβαι-
οι ὅτι θὰ κινήσωσι τὴν χολὴν καὶ τὴν ἱερὰν ἀγανάκτη-
σιν πάντων ἴσως τῶν ἡλιθίων ὁπαδῶν τῆς ἄκρας συν-
ταγματικῆς ἰσοότητος καὶ τῶν τρεφόντων ἐν ταῖς καρ-
δίαις αὐτῶν ἢ ἄλλοθι τὸν νοσηρὸν ἔρωτα τῆς ὀχλο-
κρατίας, ἀλλ' αἵτινες θὰ δυνηθῶσιν ἴσως διὰ μέσου
τῶν προσκομμάτων τῶν παρεμβαλλομένων ἐκ τῆς παρ'
ἡμῖν πρὸ πολλοῦ κρατούσης πνευματικῆς ἀκαταστασίας
νὰ φέρωσιν ὀλίγην συνδρομὴν ἢ παρηγορίαν εἰς τοὺς
περιδεεῖς ὁπαδοὺς τῆς τάξεως καὶ τῆς εὐνομίας, οἵτι-
νες ἐπτοήθησαν ἴσως ἄλλοτε ἐκ τῶν κραυγῶν τῆς Ναυ-
πάκτου καὶ ἄλλων τῆς Ἑλλάδος μερῶν καὶ ἀπεσύρθη-
σαν καὶ δὲν φαίνονται, ἀλλ' οἵτινες πρέπει νὰ ταχθῶ-
σι τὸ ταχύτερον εἰς τὴν γραμμὴν καὶ νὰ ἐργασθῶσι
πάσῃ δυνάμει μὲ τὴν πεποιθήσιν ὅτι ὁ θρίαμβος τῶν
ἀρχῶν καὶ τῶν πεποιδήσεων αὐτῶν θὰ ἦναι καὶ τοῦ ἔ-
θνους ὁ θρίαμβος καὶ μὲ τὴν πικρὰν βεβαιότητα ὅτι
εἰς τὴν ἀποτυχίαν ἢ τὸ νανύριον τῶν σκοπῶν καὶ τῶν
διαθέσεων αὐτῶν θὰ παρασυρθῇ ἀφεύκτως καὶ ἴσως
διὰ παντὸς καὶ ἡ τελευταία ἄγκυρα τῆς σωτηρίας τῆς
Ἑλλάδος.

Τὴν ἀσθένειαν ἢ τὴν ἀτέλειαν τοῦ ἡμετέρου πολιτεύ-
ματος ἢ ὁργανισμοῦ ἀνομολογοῦσι πάντες καὶ ἐνταῦ-
ταῦθα καὶ ἄλλαχού· ἐλάχιστοι ὅμως εἶναι οἱ εὐρίσκον-
τες καὶ ποῦ ἀκριβῶς ἔγκειται αὕτη. Μεταξὺ τῶν ὀλί-
γων εἶναι καὶ ὁ ἡμέτερος Ἄναξ, ὅστις ἔδωκεν ἀκριβῶς
τὸν δάκτυλον εἰς τὴν πληγὴν καὶ ἐξέσπασε γνώμην

σαφῇ καὶ ὠρισμένῃ. Μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ ἀναρι-
θμήτων εἶναι καὶ οἱ ἐτοιμάσαντες καὶ ἀποδεχθέντες
τὸ προσχέδιον τῶν μεταρρυνμιστέων διατάξεων τοῦ
συντάγματος καὶ ἰδίως ὁ συντάκτης καὶ ἀρχιναυπηγὸς
αὐτοῦ κ. **Σαρίπολος**, ὅστις εὐρίσκει μικρὰς ἐλλεί-
ψεις ἐν τῷ συντάγματι καὶ μεγάλα κενὰ ἐν τῇ κρίσει
ἐκείνων, οἵτινες ἔλαβον γνώσιν τῆς μελέτης του καὶ
δὲν ἔσπευσαν νὰ κλίνωσι τὰς κεφαλὰς καὶ νὰ κροτή-
σωσι τὰς χεῖρας.

Ἡ μελέτη αὕτη ἀνεγνώσθη κατὰ τὴν πρώτην ἀν-
τὴς ἐμφάνισιν καὶ ἐν τῷ στενῷ ἡμῶν κύκλῳ ἐν Ἀρ-
γοστολίῳ καὶ προεκάλεσε τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν
ἔπρεπε νὰ προκαλέσῃ εἰς τὰς ψυχὰς σοβαρῶν ἀνθρώ-
πων ἔργον γενόμενον μετὰ τοσαύτης ἀκηδίας καὶ ἐ-
πιπολαιότητος· ἀλλ' ἡ ἀλγεινὴ ἡμῶν ἐντύπωσις ὑπεχώ-
ρησε μετ' ὀλίγον εἰς ἄλλην ἐκπληξιν. Φίλος τις ἐκ τῶν
παρευρισκομένων καὶ τῶν μᾶλλον νευρικῶν ἀκούσας
μετὰ προσοχῆς τὰ ἀναγνώσθέντα ἠγέρθη ἀποτόμως
ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν καὶ ἀφ' οὗ ἔρριψε βλοσυρὰ τινὰ βλέμ-
ματα εἰς τὰ πέριξ ἔδοκίμασε τοιοῦτον ἐρεθισμὸν
καὶ ἐξήφθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐνόμισε πρὸς στιγμὴν,
φαίνεται, ὅτι εἶχεν ἐμπροσθέν του τὸν συντάκτην τοῦ
προσχεδίου καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς προσομοιάζοντας ἴ-
σως αὐτῷ ξενοπρεπεῖς, ὑποκοριστικούς καὶ μυροβλή-
τους κυρίους τῶν Ἀθηνῶν, ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται συστη-
ματικῶς ἀπὸ τινος ἢ ἀνωτέρα ὑπηρεσία τῶν δημοσί-
ων γραφείων, καὶ ὥσει ἀποτεινόμενος πρὸς αὐτοὺς εἶ-
πε μεγαλοφώνως τάδε « ἄρχοντες τῶν νεωτέρων σκέ-
ψεων καὶ ἡθῶν, ἥρωες τῶν ἀθλιεστέρων χρόνων, ἀ-
σεβεῖς καὶ μικροὶ ἀπόγονοι τοῦ Κανάρη καὶ τοῦ Κα-
ραϊσκάκη, ὁσάκις διακόπτετε τὰς συνήθεις καὶ ἰδιαιτέ-
ρας ἐργασίας σας καὶ καταγίνεσθε προσκαίρως εἰς ἐ-
μῶν ἐπιθέσεις καὶ ὀμιλεῖτε ἢ γράφετε, προσέχετε

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΡΕΤΤΗΡΙΑΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ

ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ

περισσότερον εἰς τὰ ἔργα σας· διότι ἀκούεσθε καὶ ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὰ βάθη τῶν ἐπαρχιῶν ἀφθονοῦσιν οἱ γέλωτες, ἀφ' ὅτων τὰ ἡμέτερα χρήματα, τὰ νεύρα ταῦτα τῆς κοινωνικῆς τῶν ἐργαζομένων ζωῆς ἀποβαλόντα αἰφνιδίως τὸν προορισμόν, τὸν ὅποιον εἶχον ἐκ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς φύσεως καὶ λιποτακτήσαντα μακρὰν ἡμῶν ἐγένοντο προσόντα καὶ ἀξιώματα τῶν ὑμετέρων ἐξοχοτήτων ἢ ἄρμοι τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ ἀρβύλαι ἢ ἀμπέχονα τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς. Προσέχετε περισσότερον, διότι ὁ γέλως τῶν πολλῶν φρονεῦει καὶ ἐν Ἑλλάδι».

Ὁ τραγικὸς οὗτος ἐρεθισμὸς τοῦ ἡμετέρου φίλου καὶ ἡ ἀνέλπιστος ἀποστροφή, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ὤθησεν ἡ νευρικὴ καὶ ἄλλη τις ἐνδοτέρα ἴσως ἔξαυσις, ἔδωσαν τὸ μέτρον τῆς ἐντυπώσεως πάντων ἡμῶν ἐκ τοῦ περιωνύμου προσχεδίου καὶ ἔθεσαν τέρμα εἰς τὴν σκηνὴν. Καὶ ἦδη ἔλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον.

Προκείμενου περὶ συντάγματος καὶ ὀργανισμοῦ πολιτικοῦ καλοῦ ἢ κακοῦ ἔχω ὑπ' ὄψιν μου τὴν γνώμην ἀνθρώπου, ὅστις ἐθανυμάσθη ὑπὸ τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης ὡς πνεῦμα μέγα καὶ ὑπέροχον, ὅταν ἡ φήμη του ἔφθασε μέχρις αὐτῶν κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι ὁ Alexis de Tocqueville, συγγραφεὺς τοῦ ἔργου «περὶ τῆς ἐν Ἀμερικῇ δημοκρατίας» ὅστις κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1851 πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν τῆς Γαλλίας ὑποβληθεῖσαν Εἰσηγητήριον αὐτοῦ ἐκθεσιν περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ συντάγματος λέγει τάδε «ὁ πόθος τῆς ἀρχῆς καὶ ὁ τῆς διατηρήσεως αὐτῆς, αἱ πολιτικαὶ προλήψεις, αἱ ἀναμνήσεις, αἱ ἐκδηρότητες, τὰ κομματικὰ πάθη εἶναι ὁ κοινὸς ἄρτος τῆς ἱστορίας (le train ordinaire de l'histoire). Οἱ καλοὶ λοιπὸν πολιτικοὶ ὀργανισμοὶ εἶναι οἱ συγκροτοῦντες εὐκαίως ἢ οἱ κακά.

ζοντες ἄνευ πολλῶν κόπων τὰ ἐλαττώματα ταῦτα τὰ συμφυῆ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν».

Ταῦτα παρετήρησε περὶ τοῦ καλοῦ πολιτεύματος καὶ εἶπε πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἀντιπροσωπείαν ἐν κρισίμῳ καὶ σοβαρωτάτῃ στιγμῇ τῆς Γαλλίας πρὸ ἐξήκοντα περὶ τοῦ ἐτῶν ὁ σοφώτερος ἴσως τῶν πολιτικῶν σοφῶν τῆς Γαλλίας ὡς μέλος τῆς συνελούσεως. Ὡστε τὸ κακὸν πολίτευμα εἶναι τὸ κολακεῦον καὶ περιποιούμενον τὰ ἐλαττώματα ταῦτα τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἂν τοῦτο εἶναι ἀληθές, δυνάμεθα ἐντεῦθεν ὀρμώμενοι νὰ ἐρωτήσωμεν, τὸ ἡμέτερον πολίτευμα τί ἐπραξεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1862 καὶ ἐντεῦθεν μέχρι σήμερον; συνεκράτησεν ἀληθῶς καὶ ἐκόλασε τὰ ἐλαττώματα ταῦτα ἢ τὰ ἐκολάκευσεν ὑπὲρ πᾶν μέτρον καὶ τὰ ὑπερέτησεν ὑπὲρ πᾶσαν λογικὴν προσδοκίαν;

Πολίτευμα, τὸ ὅποιον ἀνεβίβασε πολλάκις εἰς τὴν ἀνωτέραν ἀρχὴν μετριότητος, τῶν ὁποίων ἡ μόρφωσις καὶ ἡ ικανότης δὲν θὰ ἐχρησίμευον ἴσως ἀλλαχοῦ οὔτε πρὸς κατάληψιν τῆς θέσεως τοῦ κοινοτέρου ὑπογραμματέως πολίτευμα, τὸ ὅποιον παραβλέπει συχνάκις τὴν ἡθικὴν ἀξίαν ἐνώπιον τοῦ ἐκλογικοῦ θρόνου καὶ παραγκωνίζει καθ' ἐκάστην σχεδὸν τὴν ἀρετὴν χάριν τῆς ἐπιτηδειότητος, τὸ ὅποιον θέλει ὡς ἐκλογέα οὐχὶ τὸν σωφρονοῦντα καὶ τὸν ἄριστον, ἀλλὰ τὸν βίαιον καὶ θρασὺν καὶ ὡς ἐκλεκτὸν οὐχὶ τὸν πολυμαθεῖ καὶ ἀκέραιον, ἀλλὰ τὸν ἡμιμαθεῖ ἢ τὸν ἀμαθέστερον. καὶ φανατικὸν, τὸ ὅποιον δέχεται καὶ ὑποστηρίζει ὡς ὑπάλληλον οὐχὶ τὸν χρηστὸν καὶ δραστήριον, ἀλλὰ τὸν ἔρποντα καὶ ὑψηρετῶντα τυφλῶς τὸν προστάτην, τὸ ὅποιον θυσιάζει πανταχοῦ τὸ δημόσιον συμφέρον καὶ τὸ παραδίδει ὡς ἔρμαιον εἰς τὰς ἀχαλινώτους ὀρέξεις τῶν ἰδιωτῶν καὶ τῶν φίλων, τὸ ὅποιον ἐθεώρησε πάντοτε τὸν φιλήσαντα ἀλλ' ἀνελέσμενον πολίτην ὡς σκάφος ἐν πα-

ροπλισμῷ πυρπολούμενον καὶ ἀπειλοῦν τὴν μετάδοσιν τοῦ πυρὸς εἰς τὰ πέριξ ἢ ὡς οὐσίαν δηλητηριώδη ἐπιβουλευομένην τὴν τροφὴν τῶν πολιτικῶν συμμοριῶν τῶν λυμαινομένην ἐκ περιτροπῆς τὰ δημόσια, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἐκπληροῦν οἰονδήποτε ἡθικὸν προορισμὸν καὶ ὡς ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν καλῶν καὶ ὠφελίμων πολιτικωνόργανισμῶν. Ἡ κατάστασις, εἰς ἣν εὐρίσκονται ἐν τῇ πολιτείᾳ οἱ χρηστοὶ καὶ ἐνάρετοι πολῖται, οἵτινες συνήθως ἴστανται ἐκτὸς τῶν κομματικῶν ἐνώσεων καὶ δεσμῶν, καὶ ἐν γένει ἡ κατάστασις τῶν συντηρητικῶν στοιχείων τῆς χώρας, τὰ ὅποια ἀποτελοῦσι πανταχοῦ τὴν καλὴν μερίδα πάσης κοινωνίας τεινούσης πρὸς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν πρόοδον, παρέχει τὸ ἀσφαλέστερον μέτρον πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἡθικῆς ἀξίας τοῦ πολιτεύματος.

Ὅταν τὰ στοιχεῖα ταῦτα δὲν εὐημεροῦσι καὶ πάσχουσι, ὅταν τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἀπέρχονται πανοικεῖ εἰς Ἀμερικὴν, ἢ καταφεύγωσιν εἰς τὴν ἀδιαφορίαν, ἣτις εἶναι ἡ χώρα τοῦ ἡθικοῦ πάγου, κειμένη, ὡς γνωστὸν, πέραν ἀκρόμῃ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, σημαίνει προφανῶς ὅτι τὸ πολίτευμα δὲν προστατεύει τὴν ἐργασίαν τὴν παράγουσαν καὶ ζωογονοῦσαν, ὅτι δὲν θέλει τὴν πρόοδον εἶναι ἄρρωστον ἢ ἀτελές.

Ὁ Prevost—Paradol μέλος τῆς γαλλικῆς ἀκαδημίας καὶ δημοσιολόγος ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων ἐπὶ τῶν πολιτικῶν θεμάτων, ὅστις ἠκμασεν ὡς συγγραφεὺς κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ ἐδημοσίευσεν τὴν «Νεωτέραν Γαλλίαν» ἔργον μελέτης καὶ κρίσεως σοβαρᾶς καὶ βαθείας, τὸ ὅποion κατέλαβεν ἐξ ἀρχῆς ἐκλεκτὴν θέσιν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ παντὸς φίλου τῶν φώτων καὶ τῶν γραμμάτων, λέγει πῶς ἐν τῷ μνησθέντι βιβλίῳ: «ἡ κυβερνήσις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει φέρεται εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀναρχίας (ὅταν δηλ. ὁ φαῦλος προσι-

μᾶται τοῦ χρηστοῦ πολίτου εἴτε ὡς ἀντιπροσώπου εἴτε ὡς ὑπαλλήλου) καὶ τὸ πρῶτον δεῖγμα τῆς διαφθορᾶς ταύτης εἶναι ἡ αὖξουσα ἀηδία, τὴν ὁποίαν δοκιμάζουσιν οἱ ἐντιμοὶ ἄνθρωποι, ὅταν πρόκειται νὰ ἀγαμυχθῶσιν ὁπωσδήποτε εἰς δημοσίαν ὑπόθεσιν. Οὗτοι παραιτούμενοι τοῦ δικαιώματος νὰ ἀγωνίζονται περὶ ἐπικρατήσεως πρὸς τοὺς ἀναριθμήτους καὶ φλογεροὺς κόλακας τοῦ ὄχλου ἐγκάταλείπουν τὸ πεδίον σχεδὸν ἐντελῶς ἐλεύθερον εἰς αὐτοὺς καὶ ἀποσύρονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀλλὰ δὲν βραδύνουσι νὰ αἰσθανθῶσιν ὅτι δὲν δύνανται ἀτιμωρητὶ νὰ ἀποφεύγωσι τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου καὶ νὰ καθίστανται ξένοι εἰς τὴν τύχην τῆς πατρίδος αὐτῶν. Τῶ ὄντι ἡ ἀταξία ἢ βασιλεύουσα ἐν τῷ κράτει καθίσταται μετ' ὀλίγον ἀφόρητος καὶ ἀπειλεῖ νὰ κυριεύσῃ καὶ νὰ ἀνατρέψῃ τὰ πάντα. Αἱ ἰδιωτικαὶ ὑποθέσεις αἰσθάνονται τὴν πίεσιν τῶν δημοσίων δεινῶν».

Ὅλα ταῦτα δὲν σᾶς φαίνονται ὅτι ἀποτελοῦσι ζωηροτάτας εἰκόνας ληφθεῖσας πρὸ ὀλίγου καὶ κατ' εὐθείαν ἐκ τοῦ ἡμετέρου πολιτικοῦ βίου καὶ ὅτι ὁ συγγραφεὺς ὑπῆρξε γείτων τις ἀφανῆς Κοκκέβη ἢ Παλαμίδου ἢ ἄλλου τινὸς ἐκ τῶν ἡμετέρων καὶ ὅτι ψευδῶς ἀναφέρεται ὡς μέλος τῆς Γαλλικῆς ἀκαδημίας καὶ μετὰ ταῦτα ὡς πρεσβευτῆς τῆς πατρίδος του ἐν Ἀμερικῇ;

Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς προσθέτει κατωτέρω: «ἡ ὑποταγὴ εἶναι πράγματι ὁ δεσμὸς τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν καὶ ὅταν ὁ δεσμὸς οὗτος χαλαροῦται αἱ κοινωνίαι πλησιάζουσιν εἰς τὴν διάλυσιν. Ἐν ἡ ὑποταγὴ αὕτη περιορίζεται ἐντὸς ὁρίων λογικῶν καὶ κανονίζεται διὰ συντετῶν νόμων, τὸ κράτος εἶναι εὐδαιμον καὶ ἐλεύθερον καὶ ἡ κοινὴ ἀσφάλεια ἐμπεδοῦται χωρὶς νὰ ταπεινωθῇ τὸ πάθος ἢ ἀνθρωπίνῃ ἀξιοπρέπειᾳ. ὅταν ὁμοῦς κάμψωμεν τὸ ὅριον τούτου τῆς λογικῆς ὑποταγῆς, τότε ὁ

δεσμός λαμβάνει τὸ ὄνομα τῆς δουλείας. Ἡ τάξις, τὴν ὁποίαν διατηρεῖ ἡ κατάστασις αὕτη, εἶναι φαινομενική, καὶ ἐνῶ δὲν προστατεύει πλέον ἢ ἀτελῶς τὴν ἀσφάλειαν τῶν πολιτῶν, ταπεινώνει συγχρόνως πάντας ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους παρέχει τὴν προστασίαν της».

Καὶ παρακατιών,

«ἡ δημοκρατικὴ κυβέρνησις διαλύεται καὶ διαφθείρεται συνήθως πολὺ ταχέως· ἡ ἀναρχία εἶναι τὸ δεῖγμα τῆς ταχείας αὐτῆς ἀποσυνθέσεως καὶ ὁ δεσποτισμὸς ἐξέρχεται ἐκ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς ὡς φυτόν εὐρωστον καὶ νοσηρόν».

Ἐὰν πράγματι ὁ δεσμός τῆς λογικῆς καὶ αὐθορμήτου ὑποταγῆς εἶναι ἡ κρητὶς πάσης κοινωνικῆς εὐημερίας καὶ προόδου, ποῦ εὐρίσκονται ἐνταῦθα οἱ διατάσσοντες καὶ ἔχοντες καὶ τὴν θέλησιν καὶ τὰ μέσα νὰ φθάσωσι μέχρι τῆς ἐκτελέσεως τῆς διαταγῆς, καὶ ποῦ θὰ ζητήσωμεν τοὺς ὑπακούοντας, τοὺς πειδομένους αὐθορμήτως εἰς τοὺς νόμους καὶ τηροῦντας μετὰ προθυμίας τὰ ὅρια τῆς θέσεως καὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν ἐν χώρῃ ἥτις ἀρῶμετ' μεταξὺ τῶν ἐνδοξωτέρων ὀνομάτων τῆς νέας πολιτικῆς αὐτῆς γεωγραφίας. Τὸ Γουδὶ, τὴν Μπαρμπάσαιναν, τὴν Κόρινθον, τὰς Θήβας, τὴν Λάρισσαν κτλ;

Ὁ ἔχων ὑπ' ὄψιν του τὰς σκέψεις καὶ παρατηρήσεις ταύτας τῶν ἀνωτέρω λογίων καὶ γνωρίζων καλῶς τὴν κίνησιν καὶ τὰ ἔργα τῶν δημοσίων ἐν Ἑλλάδι ἐξουσιῶν, καθὼς καὶ τὴν μεγάλην καὶ ἀτελεύτητον δοσοληψίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει πάντοτε ἡ ἐκάστοτε κυβέρνησις τῆς ἡμετέρας χώρας μετὰ τῶν μελῶν τῆς βουλευτικῆς πλειοψηφίας καὶ ἀκρῶς ἢ ἀντιληφθεὶς ἰδίαις αἰσθήσεσιν ὅτι πᾶν μέτρον τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας τείνον εἴτε σκοπίμως, εἴτε ἐκ συμπτάσεως, ὅπερ καὶ τὸ πιθανότερον, πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ δημοσίου συμφέροντος ἤλθεν ἀμέσως εἰς ἀντίθεσιν πρὸς ἄλλα συμφέροντα ἰδιωτικῆς φύ-

σεως καὶ ὡς ἀσθενέστερον ἔσπευσε νὰ ὑποχωρήσῃ, θὰ ἀπορήσῃ πῶς κράτος διοικούμενον τοιοῦτοτρόπως ἡδυνήθη νὰ φθάσῃ ἀδιάλυτον μέχρι τῶν σημερινῶν ἡμερῶν ἢ θὰ ὑποπευθῇ ὅτι ἀπὸ τοῦ 1862 καὶ ἐντεῦθεν οἱ ἐν Ἑλλάδι ἐζητήσαμεν ἐν τῇ διοικήσει τῆς χώρας οὐχὶ νὰ ἐνισχύσωμεν καὶ νὰ ἀναπτύξωμεν τὰ ἐθνικὰ καὶ κοινωνικὰ ἢ ἄλλα ἡμῶν συμφέροντα, ἀλλ' ἀπλῶς καὶ μόνον νὰ δοκιμάσωμεν in anima vili τὰς καταπλησσοῦσας θεωρίας τῶν ἀναρχικῶν, τῶν ρεωτέρων τούτων βανδάλων.

Ὅστις μετὰ προσοχῆς καὶ υἱος ἐμπειρίας καὶ καλῆς πίστεως ἐγκύπτων ζητήσῃ νὰ ἀνεύρῃ ἐνταῦθα τὸ κύριον αἷτιον τῶν ἡμετέρων ἀναριθμήτων κακῶν θὰ ἀνακαλύψῃ τοῦτο ἀμέσως ἐν τῇ παντοδυναμίᾳ, τὴν ὁποίαν δανεῖζεται ἡ κυβέρνησις ἐκ τῶν μελῶν τῆς νομοθετικῆς πλειοψηφίας, καὶ τὴν ὁποίαν ἐξοφλεῖ κατόπιν ἐκ διαλειμμάτων πρὸς αὐτὰ διὰ τῶν κυβερνητικῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα μετὰ τὸν καταρτισμὸν τῆς συμφωνίας, ἤτοι μετὰ τὴν σύμψηξιν τῆς πλειοψηφίας, οὐδένα ἴσως ἄλλον σκοπὸν ἠθικώτερον δύνανται πλέον νὰ ἔχωσιν.

Ἐνταῦθα εἶναι ἡ μεγάλη πηγὴ τῶν ἡμετέρων σκληρῶν ἐθνικῶν καὶ κοινωνικῶν ὁδύνων. Ἐντεῦθεν ἐκρέει τὸ φθοροποιὸν ὕγρὸν, τὸ ὁποῖον χύνεται εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς δημοσίας ἡμῶν ὑπηρεσίας, καὶ παράγει καὶ τρέφει τὰ ἐξωλέστατα μικρόβια, τὰ ὁποῖα γνωρίζετε καὶ γνωρίζομεν, καὶ κατὰ τῶν ὁποίων παλαίουσιν ἀπεγνωσμένως πρὸ τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν, ἡ εὐθύτης, ἡ καλὴ πίστις, ἡ ἀξία, ἡ ἰκανότης, ἡ συνείδησις, ἡ ἐλευθερία καὶ τὸ δίκαιον τοῦ ἐντίμου καὶ φιλησύχου Ἑλλήνος πολίτου.

Ἐνταῦθα εἶναι ἡ ἄβυσσος, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπειλούμεθα νὰ πνιγῶμεν καὶ ἴσως πνιγόμεθα καὶ ὡς ἄνθρωποι τῆς συγχρόνου ζωῆς καὶ ὡς Ἕθνος.

Ἐνταῦθα εἶναι ἀνάγκη νὰ στραφῇ σήμερον ἄγρυπνος

καὶ ἐπισταμένη ἢ προσοχή καὶ ἢ μέρος παντὸς σοβαροῦ καὶ τιμίου πολίτου ἀγαπῶντος τὴν τάξιν, τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν πρόοδον.

Ἐὰν δὲν φράξωμεν σήμερον τὴν ὀλεθρίαν ταύτην πηγήν, τὴν ἄβυσσον ταύτην τῶν ἡμετέρων δεινῶν, διὰ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ὑπαγορεύει ἡ λογικὴ τῶν σκεπτομένων ἀνθρώπων καὶ ἡ πείρα τῶν ἄλλων ἐθνῶν, τὸ μέλλον τῆς ἡμετέρας ἀτυχοῦς πατρίδος δύναται ἀπὸ τοῦδε νὰ προέξοφληθῇ ὡς μέλλον φυλῆς καταδικασθείσης νὰ ὑποστῇ θάπτον ἢ βράδιον τὸν σκληρότερον διαμελισμὸν ἢ τὸν ἀσημδιότερον τῶν θανάτων.

Τὰ ἔθνη δὲν διοικοῦνται καὶ δὲν προάγονται ἄνευ κυβερνήσεως ἰσχυρᾶς ὑπηρετούσης τὴν τάξιν καὶ τὸ συμφέρον τὸ γενικὸν καὶ ἐπιβαλλομένης εἰς πᾶσαν ἀντίδρασιν τείνουσιν νὰ βλάψῃ τὰ συμφέροντα τῆς τάξεως καὶ τῆς πολιτείας. Τὰ κόμματα τῶν συνταγματικῶν ἢ κοινοβουλευτικῶν πολιτευμάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα εἰς τὴν ὑπαρξίν καὶ τὴν λειτουργίαν αὐτῶν, δὲν ἀφανίζονται καὶ δὲν χαλινοῦνται διὰ τοῦ θορύβου καὶ τῶν κραυγῶν τῶν τριόδων. Τὰ κόμματα εἶναι φυσικοὶ καὶ πιστοὶ ὑπέρεται τοῦ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος, οἵτινες καθίστανται ὁλέθριοι εἰς τὴν πολιτείαν καὶ εἰς τὸ ἔθνος, ὅταν αἱ ὁρμαὶ καὶ αἱ διαθέσεις αὐτῶν δὲν περιτέλλονται διὰ τῶν ἰσχυρῶν καὶ ἀπαιτουμένων χαλινῶν. Τοῦτο βεβαιώνει ἡ ἱστορία καὶ ἡ πείρα πάντων τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν. Ἀλλ' ὁ χαλινὸς τῶν κομμάτων δὲν εὐρίσκεται εἰς τὰς ἐφημέρους κραυγὰς τοῦ πλήθους καὶ τῆς ὁδοῦ. Τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο τὸ σωτήριο παρέχεται μόνον ἐκ τῶν μονίμων καὶ ἐναρμονίων τῆς χώρας θεσμῶν.

Ὁ Tocqueville ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «περὶ τῆς ἐν Ἀμερικῇ δημοκρατίας» (ἐν τῷ μῶν δευτέρῳ) λέγει τὰ ἑξῆς:

«Θεωρῶ ὡς ἀσεβὲς καὶ ὀλεθρίον τὸ καίωμα, κατὰ τὸ

ὁποῖον προκειμένου περὶ κυβερνήσεως ἢ πλειοψηφία τοῦ λαοῦ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πράττῃ ὅ,τι δῆποτε σκεφθῇ ἢ θελήσῃ· διότι ἡ δικαιοσύνη ἀποτελεῖ τὸ ὄριον τῶν δικαιωμάτων ἐκάστου λαοῦ. Τὸ ἔθνος εἶναι ἐν ὁρκοδικεῖον ἐπιφορισμένον νὰ ἀντιπροσωπεύῃ τὴν κοινωνίαν καὶ νὰ ἀπονέμῃ τὴν δικαιοσύνην, ἢ ὁποῖα εἶναι ὁ νόμος τῆς. Τὸ ὁρκοδικεῖον τοῦτο πρέπει νὰ ἔχῃ δύναμιν μείζονα τῆς κοινωνίας, τῆς ὁποίας ἐφαρμόζει τοὺς νόμους»;

Καὶ ἀλλαχοῦ ἐν τῷ αὐτῷ ἔργῳ προσθέτει:

«Φρονῶ λοιπὸν ὅτι πρέπει πον νὰ θέσωμεν κοινωνικήν τινα ἐξουσίαν ὑπερτέραν ὅλων τῶν ἄλλων, ἀλλὰ θεωρῶ τὴν ἐλευθερίαν ἐν κινδύνῳ, ὅταν ἡ ἐξουσία αὕτη δὲν εὐρίσκῃ ἐνώπιόν της πρόσκομμα δυνάμενον νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν πορείαν τῆς, καὶ νὰ δόσῃ εἰς αὐτὴν καιρὸν νὰ μεταρραδῇ.

«Ὅταν ἄνθρωπός τις ἢ κόμμα τι πάσχη ἐκ τινος ἀδικίας ἐν Ἀμερικῇ, ποῦ θέλετε νὰ στραφῇ; εἰς τὴν δημοσίαν γνώμην; ἀλλ' ἡ ἀδικούσα πλειοψηφία εἶναι ἔργον τῆς. Εἰς τὸ Νομοθετικὸν Σῶμα; ἀλλὰ τοῦτο παριστᾷ τὴν πλειοψηφίαν καὶ εἶναι τυφλὸς αὐτῆς ὑπέρτης.

Εἰς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν; ἀλλ' αὕτη διορίζεται παρ' αὐτῆς καὶ εἶναι παθητικὸν τῆς ὄργανον. Εἰς τὴν δημοσίαν δύναμιν; ἀλλ' αὕτη δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ ἢ πλειοψηφία ὑπὸ τὰ ὅπλα· εἰς τὸ ὁρκοδικεῖον; ἀλλὰ τοῦτο εἶναι αὕτη αὕτη ἢ πλειοψηφία ἐφωδιασμένη μὲ τὸ δικαίωμα νὰ ἐκδίδῃ ἀποφάσεις. Ὅσον ἐπομένως ἄδικον καὶ παράλογον καὶ ἂν ἦναι τὸ μέτρον, τὸ ὁποῖον Σὺς πλήττει ὡς ἄνθρωπον ἢ ὡς κόμμα πρέπει νὰ ὑποταχθῇτε.

«Ὑποθέσατε ἐξ ἐναντίας νομοθετικὸν σῶμα συγκροτημένον τοιοῦτοτρόπως ὥστε νὰ ἀντιπροσωπεύῃ τὴν πλειοψηφίαν χωρὶς ὅμως καὶ νὰ εἶναι καὶ ὁ ὄργανον τῶν παθῶν τῆς. Ὑ-

ΠΑΡΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΛΕΞΟΥΠΟΥ

ποθέσατε ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἔχουσαν ἰδίαν καὶ αὐτοτελὴ δύναμιν καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν ἀνεξάρτητον τῶν δύο ἄλλων ἐξουσιῶν. Καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ θὰ ἔχητε δημοκρατικὴν μὲν κυβέρνησιν, ἀλλ' ἢ τυραννία οὐδεμίαν σχεδὸν θὰ ἔχη πλέον ἐλπίδα».

Ὡστε κατὰ τὸν Tocqueville ἐκ τῶν θεσμῶν καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐξαρτάται ἡ σωτηρία, ἡ εὐημερία, ἡ πρόοδος τῶν λαῶν καὶ ὁ ἀποκλεισμός τῆς πολιτικῆς ἀναρχίας καὶ τῆς τυραννίας. Κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, ὅστις κατὰ τὸν κόμητα Molé ἔθετεν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ πάντοτε τὴν ἀλήθειαν ὑπεράνω τῆς ἐπιτυχίας, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ γνώμη ἐν προκειμένῳ βαρύνει ἀναντιρρήτως περισσότερον τῆς τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ φωνασκούντων ἐγχωρίων λογίων, ἡ εὐδαιμονία τῆς χώρας, ἡ αὐτοτέλεια καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς δικαστικῆς ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς καλῆς συγκροτήσεως τοῦ νομοθετικοῦ σώματος ἢ ὅποια ἀπαλλάσσει τὴν ἀντιπροσωπείαν ἐκ τῶν δεσμῶν καὶ τῆς δουλείας τῶν ὀρέξεων καὶ τῶν παθῶν, τὰ ὅποια ταράσσουσι καὶ κινεῖσι τὴν λαϊκὴν πλειονοψηφίαν. Ἀλλὰ πῶς ἐπιτυγχάνεται ἡ συγκρότησις αὕτη;

Ὁ Tocqueville δὲν ἔδωσε μερίζοντας ἐξηγήσεις, διότι τοῦτο ἐξήρχετο τοῦ θέματός του, καὶ περιορίσθη εἰς ταῦτα καὶ μόνα. Ἀλλὰ τὰς ἐξηγήσεις ταύτας εὐρίσκομεν εἰς τὰς σκέψεις ἄλλου Γάλλου ἐπίσης καὶ διακεκριμένου συγγραφέως τοῦ Edouard Laboulaye, ἄλλοτε διευθυντοῦ τοῦ Collège de France καὶ εἰδικωτέρου τοῦ Tocqueville ἐν τῇ ἐξεταζομένῳ ἐνταῦθα θέματι. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος ἐν ἔτει 1872 ἐδημοσίευσεν ἰδιαιτέραν περὶ δημοκρατικοῦ συντάγματος μελέτην, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐξετάζονται ὑπὸ πᾶσαν ἐπιφανὴ θεωρητικὴν καὶ **πρακτικὴν** καὶ ἐκτίθενται μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ἐμβριθείας, τάξεως, σαφηνείας καὶ σοβαρότητος πάντα τὰ

ζητήματα τὰ ἀναγόμενα εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος ὑποστηρίζων τὴν διαίρεσιν τῶν κοινοβουλευτικῶν ἀντιπροσώπων εἰς δύο σώματα λέγει τὰ ἑξῆς: Ἡ ἱστορία κεῖται ἔμπροσθεν ἡμῶν, ὅπως μᾶς διδάξῃ ὅτι μία καὶ μόνη συνέλευσις, ἥτις θεωρεῖ ψευδῶς ἐαυτὴν ὡς κυρίαρχον, εἶναι ἢ μᾶλλον ἐπικίνδυνος καὶ ἢ μᾶλλον ἄπιστος τῶν πολιτικῶν ἐξουσιῶν. Ἀνίκανος νὰ κυβερνήσῃ ὡς πᾶν ἄλλο πολυάριθμον σῶμα, δὲν δύναται ἢ νὰ δεσπόσῃ καὶ νὰ ὑποτάξῃ τὰ πάντα εἰς ἐαυτὴν ἢ νὰ ὑποδουλωθῇ. Κατὰ τὰ ἔτη 1790, 1793 καὶ 1848 ἐδοκίμασαν οἱ ἐν Γαλλίᾳ τὴν βασιλείαν τῆς μίας καὶ μόνης συνελεύσεως καὶ ἡ ἐλευθερία ἔπαυε τρεῖς πτώσεις ἐν τῇ δοκιμῇ ταύτῃ. Μᾶλλον συνετὴ τῶν προκατόχων αὐτῆς καὶ δικαίως τρέμουσα ἐνώπιον τῆς παρτοδυναμίας τῆς καὶ τῆς ἐντεῦθεν εὐθύνης ἢ συνέλευσις τοῦ 1872 ἐδέχθη νὰ ὑπακούῃ».

Καὶ ἐν ἄλλῳ χωρίῳ:

«Ἐπαναλαμβάνουσι συχνάκις ὅτι ὁ χωρισμός τῶν ἐξουσιῶν εἶναι ὁ ὁρος τῆς ἐλευθερίας ἢ παρατήρησις εἶναι ὀρθοτάτη· ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι αἱ τρεῖς ἐξουσίαι χωρίζονται πραγματικῶς, ὅταν ἡ μία δεσπόξῃ ἐπὶ τῶν ἄλλων δύο; ὅταν δι' ἐνὸς νόμον ἢ ἐνὸς ἀπλοῦ ψηφίσματος ἡ συνέλευσις δύναται νὰ κηρύξῃ τὴν εἰρήνην ἢ τὸν πόλεμον, νὰ μεταβάλλῃ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς χώρας, νὰ ἐπιβάλλῃ τοὺς ἀδικαιότους φόρους, καὶ νὰ ἀναγκάσῃ τὸν Πρόεδρον, τοὺς Ὑπουργοὺς, τοὺς δικαστὰς νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν θέλησίν της, δὲν εἶναι προφανές ὅτι ἡ ζωὴ, ἡ ἐλευθερία, ἡ περιουσία, τῶν πολιτῶν δὲν ἔχουσιν ἄλλην ἐγγύησιν ἐκτὸς τῆς ἀμφιβόλου φρονήσεως τῶν 700 προσώπων; κατὰ τὸ ἄλλο μία τοιαύτη δημοκρατία διαφέρει τῆς ἀπολύτου μοναρχίας εἰμὴ κατὰ τοῦτο καὶ μόνον ὅτι ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἔχομεν ἑκατὸν ἄνθρωπους ἐνῶ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἔχομεν ἕνα

μόνον τοιοῦτον; Ὁ Βολταῖρος πολεμῶν ἄλλοτε τὴν ἀνωτέραν δικαστικὴν ἀρχὴν (parlement) πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Βασιλείας ἔλεγε. «προτιμότερον νὰ σπαραχθῇ τις ὑπὸ μεγάλου τιδὸς λέοντος ἢ ὑπὸ χιλιάδος μυῶν».

Καὶ κατωτέρω.

«Τὸ πρόβλημα ὁλόκληρον εἶναι τοῦτο· ἂν διὰ τῆς μᾶς καὶ μόνης συνελύσεως ἢ διὰ τῶν δύο τοιούτων ἐπιτυγχάνωμεν νὰ ψηφίζονται μετὰ μείζονος προσοχῆς οἱ νόμοι καὶ μετὰ μείζονος δικαιουσύνης οἱ φόροι καὶ νὰ ἐνεργῇται πληρέστερον ὁ ἔλεγχος τῆς κυβερνήσεως· τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶναι λελυμένον πρὸ πολλοῦ. Πεῖρα κτηθεῖσα διὰ μεγάλων θυσιῶν ἐδίδαξε τοὺς πατέρας ἡμῶν ὅτι ἡ μία καὶ μόνη συνέλευσις σπανίως ψηφίζει καλοὺς νόμους, σπανίως δεικνύει τὴν κοινοτέραν περίσκεψιν εἰς τὴν ἐπιβολὴν τῆς φορολογίας καὶ ὅτι ἐν τέλει ἀντὶ νὰ ἐξελέγχῃ τὴν κυβερνήσιν, τὴν ἀπορροφᾷ, ἢ ἀφανίζεται ἐνώπιόν της.

«Υπάρχουσιν ἄλλως τε οἱ ἰσχυρότεροι λόγοι οἱ συνηγοροῦντες ὑπὲρ τῆς διαιρέσεως τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας. Τινὲς τῶν λόγων τούτων καὶ οὐχὶ οἱ ὀλιγώτερον σοβαροὶ, δὲν εἶναι ἐν Γαλλίᾳ γνωστοὶ ὅσον ἔδει καὶ πρέπει νὰ τύχωσι τῆς σοβαρωτέρας προσοχῆς. Ὅταν ὁμιλῇ τις πρὸς ἡμᾶς περὶ δευτέρας Βουλῆς, περὶ Γερουσίας, τὸ ἡμέτερον ἔνστικτον τῆς ἰσότητος ἐξανίσταται καὶ αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην νὰ βοηθώμεν κατὰ τῆς ἀριστοκρατίας. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τὰ πράγματα ἐκ τοῦ πλησίον· ὁ θεσμὸς τῶν δύο βουλῶν εἶναι ἀπαραίτητος καὶ ἐν τῷ συμφέροντι τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας καὶ πρὸς διατήρησιν αὐτῆς τῆς ἰσότητος. Τολμῶ δὲ νὰ εἶπω ὅτι ὁ θεσμὸς εἶναι ἀναγκαιότερος ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἢ ἐν τῇ μοναρχίᾳ, διότι εἶναι εὐχερέστερον εἰς τὰ κόμματα νὰ σφραγισθῶσι τὴν ἐξουσίαν τοῦ λαοῦ ἢ τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως

«Ἐν ἔτει 1848 ἐφαντάσθησαν νὰ πλάσωσιν ἐν συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας ἐπιφορτισμένον νὰ διδάσκῃ τὴν φρόνησιν εἰς τὸν νομοθέτην. Τοῦτο εἶναι νόθον δημιούργημα, τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο νὰ εὐδοκιμήσῃ. Συνέλευσις ζηλότυπος τῶν προνομίων αὐτῆς οὐδέποτε θὰ δεχθῇ νὰ λάβῃ μαθήματα ἐκ μέρους πολιτικοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον δὲν προέρχεται ὡς αὕτη ἐκ τῶν σπλάγχνων τῆς χώρας. Ὅπως ἡ διπλὴ ψήφισις τῶν νόμων καὶ ὁ διπλοῦς ἔλεγχος τῶν κυβερνητικῶν πράξεων ἐνεργῶνται ἀποτελεσματικῶς, πρέπει καὶ αἱ δύο βουλαὶ νὰ προέρχωνται ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς. Ἡ ἰσότης τῶν δύο συνελύσεων εἶναι ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἐγγύς ἀσφαλείας, τὸ ὁποῖον οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ». «Τὸ ἀποκρύπτειν τὴν νομοθετικὴν ὠφέλειαν τῆς δευτέρας βουλῆς εἰς τὰ ὅμματά τινων εἶναι ἡ παρατήρησις ὅτι ἡ δευτέρα αὕτη βουλή δέχεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς ἀποφάσεις τῆς ἄλλης καὶ ὅτι ἐν γένει ἐργάζεται ἀνευ πολλῶν θορύβων. Ἀλλ' οἱ ταῦτα πιστεύοντες δὲν λαμβάνουσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι μόνῃ ἢ ἰδέᾳ τοῦ ἐλέγχου ἀρκεῖ νὰ περιορίσῃ τὸ νομοθετικὸν σῶμα ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς μετριοφροσύνης. Ἡ δευτέρα συνέλευσις ἐμφανίζεται ὡς πρόσκομμα εἰς τὸ παράτολμον, τὰς ἰδιοτροπίας καὶ τὰς παραφορὰς τῆς πρώτης. Τοῦτο ἀρκεῖ. Εἰς τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν ἡμῶν ἔχομεν κλειθρὰ ἐν τούτοις οὐδεὶς φαίνεται ὁ ἀπειλῶν τὰ ταράξῃ τὴν ἡμετέραν ἀνάπανσιν. Εἶναι διὰ τοῦτο ἀνωφελῇ τὰ κλειθρὰ ταῦτα; ὄχι. Οἱ ἐπιδρομεῖς ἀποθαρούνονται ἐκ τῆς βεβαιότητος, τὴν ὁποίαν ἔχουσι, περὶ τῆς παρουσίας τῶν κλειθρῶν.

«Ὁ διπλοῦς οὗτος ἔλεγχος δὲν ἐξασφαλίζει μόνον τὴν καλὴν ποιότητα τῆς νομοθετικῆς ἐργασίας, ἀλλ' ἀποτελεῖ καὶ μέσον πρὸς τὸν πολιτικὸν ἐτδιαφέροντος· ἵνα κατωτέρω παραστήται ἡ κυριαρχία τοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἐλευθερία τῶν

πολιτῶν, πρέπει νὰ ἐκριζωθῇ πᾶσα ὄρεξις καὶ πᾶσα διά-
θεσις πρὸς σφετερισμὸν· καὶ τοῦτο κατορθοῦται μόνον διὰ
τοῦ σωτηρίου θεομοῦ τῆς δευτέρας βουλῆς. Τὴν ἐξουσίαν
μόνον ἡ ἐξουσία δύναται νὰ τὴν περιορίσῃ. Ἀνίσχυρος
πᾶς κανονισμὸς, ἀναποτελεσματικὸς πᾶς φραγμὸς ἐσω-
τερικὸς· εἶναι τόσον εὐκόλῳ εἰς τὴν συνέλευσιν νὰ θραύ-
σῃ τὰ παρεμποδίζοντα αὐτήν, ὅταν οὐδὲν περιορίσῃ τὴν
θέλησίν της. Ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ καταργήσῃ τὴν
δευτέραν βουλὴν, τὴν ἐκλεχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἔθνους καὶ
πρέπει νὰ μετρηθῇ μετ' αὐτῆς

«Ἄλλ' ἡ δευτέρα αὕτη βουλὴ προσφέρει εἰς τὴν χώραν
καὶ ἄλλην ὑπηρεσίαν ὅχι ὀλιγότερον σοβαράν· περιστέλ-
λουσα τὰς νομοθετικὰς ἀντιποιήσεις αὕτη προστατεύει
τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας

Οὕτως ἐκφράζεται περὶ τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς χρ. ρισιμώ-
τητος εἰς γεροῦσίας ὁ εἰδικώτερος ὄλων τῶν ἐν Εὐρώπῃ·
ἀλλὰ πλὴν τοῦ Lapoulaye καὶ ὁ προμνησθεὶς Prevost—
Paradol λέγει τάδε! «ἡ πείρα σύμφωνος μετὰ τῆς λο-
γικῆς συνιστᾷ εἰς τὰ Ἔθνη, τὰ ὁποῖα ζηροῦσι νὰ διοι-
κηθῶσιν ἐν τάξει καὶ ἐν ἐλευθερίᾳ, τὸν θεσμὸν τῶν δύο
βουλῶν».

Διαφωνία ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, τὸ ὁποῖον προέκυ-
ψεν ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ Εὐρώπῃ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ
Montesquieu οὐδεμία ὑφίσταται μεταξὺ τῶν λογίων,
καθηγητῶν τῶν διαφόρων ἀνωτέρων σχολῶν, Συγγρα-
φῶν, ῥητόρων καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν καὶ πάντες ὅσοι
ἠσχολήθησαν ἐπ' αὐτοῦ ἀποφαίνονται ὁμοφώνως ὅτι ὁ
θεσμὸς τῆς γεροῦσίας εἶναι τροχὸς ἀπαραίτητος πάσης
συνταγματικῆς καὶ κοινοβουλευτικῆς μηχανῆς.

Μόνοι οἱ ἄκροι ῥιζοσπαστικοὶ καὶ οἱ γείτονες αὐτῶν
σοσιαλισταὶ διεφώνησαν ἄλλοτε πρὸς τοὺς ἀριστεῖς τού-
τους τῆς σκέψεως καὶ τοῦ λόγου καὶ ἀπέκρουσαν τὸν
θεσμὸν τῆς γεροῦσίας ὡς ἀρρωτηθιάζοντα τὴν λαϊκὴν

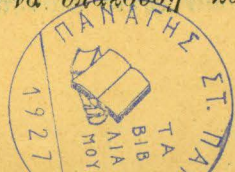
κυριαρχίαν καὶ νοθεύοντα τὴν ἀγρὴν θέλησιν τοῦ λαοῦ,
τὴν ὁποίαν, κατ' αὐτοὺς, ὑποβάλλει εἰς κηδεμονίαν.

Εἰς τὰς ἀτόνους ταύτας σκέψεις, τὰς ὁποίας, ὡς ἡ-
κουσα ἐσχάτως, συνεμερίσθησαν ἀπροσδοκῆτως καὶ τινες
τῶν παρ' ἡμῖν δημοσιογράφων, ἀπήντησεν ὁ Laboulaye
καὶ ἀπήντησε διὰ τῶν ἐξῆς, τὰ ὁποῖα παραλαμβάνονται
ἐκ τῆς προμνησθείσης μελέτης: «ὁ νόμος λέγουσιν οἱ ὑ-
ποστηρικταὶ τῆς μίας καὶ μόνης βουλῆς, εἶναι ἡ ἐλευθερία
καὶ πανηγυρικὴ ἔκφρασις τῆς καθολικῆς θέλησεως· οἱ
δὲ ἀντιπρόσωποι δὲν εἶναι εἰμὴ αἱ σίλπιγγες (porte—
voix) τοῦ ἔθνους.

«Ἀλλ' ὁ λαὸς δὲν ἔχει δύο θελήσεις. Πρὸς τι λοιπὸν
αἱ δύο Βουλαι; Ἐὰν ἀμφοτέραι εἶναι τῆς αὐτῆς γνώμης,
ἡ μία ἐξ αὐτῶν εἶναι περιττή· ἀλλ' ἐὰν διαφέρωσι κατὰ
τὴν γνώμην, ἡ θέλησις τοῦ λαοῦ μηδενίζεται.

«ἐν ἔτει 1848 τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ἐθροιάμβευσε μο-
λονότι παρακάμπτει τὸ ζήτημα. Εἰς τοῦτο ἀπήντησαν οἱ
τᾶναντία τούτων φρονούντες ὅτι καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι
ὁ νόμος εἶναι ἡ ῥητὴ θέλησις τοῦ λαοῦ, ἡ παρασκευὴ τοῦ
νόμου εἶναι ἄλλη. Αἱ βουλαι εἶναι συμβούλια. Ὁ ἀ-
ριθμὸς τῶν συμβουλίων, καθὼς καὶ τῶν συμβούλων δὲν
ἐμποδίζει ποσῶς τὴν ἐνότητα τῆς ὁριστικῆς ἀποφάσεως.
Εἴτε μία εἶναι ἡ συνέλευσις, ὡς ἡ σημερινή, εἴτε δύο, ὡς
ἐν ἔτει 1830, εἴτε τρεῖς, ὡς ἐν τῷ συντάγματι τοῦ ἔτους
1800, εἴτε τέσσαρες, ὡς ἐν τῷ ἀρχαιοτέρῳ Σουηδικῷ
συντάγματι, εἰς θὰ ἦναι πάντοτε ὁ νόμος καὶ συνεπῶς
μία καὶ ἡ θέλησις.

«Ἡ συνέλευσις δὲν εἶναι, οὐδὲ δύναται νὰ εἶναι ἡ ἐν-
σάρκωσις τοῦ λαοῦ, ἀλλ' εἶναι μόνον μέγα τι ἐθνικὸν
συμβούλιον, ἐπιφορτισμένον ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εὐθύ-
νην νὰ ψηφίσῃ νόμους καλοὺς καὶ ὠφελίμους. Εἰς τὸν
νόμον τοῦτον ψηφίζομενον ὑπὸ τῶν ἐντολοδόχων τοῦ
ἔθνους οὐδεὶς βεβαίως θὰ ἀρνηθῇ νὰ ὑπακούσῃ καὶ

ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην δύναται τις νὰ θεωρήσῃ τὸν νόμον τοῦτον ὡς **ἰσοῦμενον** μετὰ τὴν θέλησιν τοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι νομικὸν πλάσμα, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ ἐκταθῇ πέραν τοῦ δέοντος καὶ δὲν εἶναι ἐπιτειραμμένον **νὰ συναγάγῃ τις ὡς συμπέρασμα ἐν-τεῦθεν** τὴν ταυτότητα τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ.

«Ἐάν δὲ τοῦτο εἶναι ὀρθόν, ἡ διαίρεσις τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας δὲν εἶναι πλέον ζήτημα κυριαρχίας, ἀλλὰ ζήτημα καλῆς κυβερνήσεως».

Ταῦτα εἶπεν ὁ Laboulaye εἰς ἀπάντησιν τῶν ἀνησυχούντων περὶ τῆς λαϊκῆς θελήσεως καὶ κυριαρχίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1872 καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς γνώμης ταύτης νομίζω ὅτι καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ, καὶ οἱ ὑπὲρ τοῦ θεσμοῦ τῆς γερουσίας καὶ οἱ κατ' αὐτοῦ δύναται νὰ ἀναπανθῶσι καὶ νὰ σιγήσωσιν. Μετὰ τὴν γνώμην ταύτην συντάσσονται καὶ οἱ ἑξῆς : Bagehot (ἀγγλικὸν πολίτευμα), Stuart—Mill (κοινοβουλευτικὴ κυβέρνησις) καὶ Cavour (ἔργα κοινοβουλευτικά).

Ὅστις ὅμως γνωρίζει τὰ ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐξῆς τὰ ἐν Γαλλίᾳ κοινοβουλευτικὰ ἔργα καὶ πρόσωπα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος θὰ ἀπορήσῃ ἴσως πῶς μέχρι τοῦδε δὲν ἐφρόντισα μεταξὺ τῶν γνώμων, τὰς ὁποίας συνέλεξα ἐν ταῦθα, καὶ ἐπεκαλέσθην ὑπὲρ τῆς ιδέας μου, νὰ περιλάβω καὶ τὴν γνώμην ἄλλου, σοφωτέρου ἴσως τῶν ἄλλων καὶ μεγάλου κοινοβουλευτικοῦ ῥήτορος καὶ σπανίου πολιτικοῦ ἀνδρὸς, ὅστις ἔτριψε τὸν βίον του ὁλόκληρον εἰς τὰς Βουλὰς καὶ τὰς συνελεύσεις τῆς Γαλλίας καὶ ὅστις δύναται τις νὰ εἴπῃ, ἀπέθανεν ἐν ἑσχάτῳ γήρατι ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῶν συντηρητικῶν ιδεῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐλευθεριῶν τοῦ λαοῦ, ὡς τὰς ὠνόμαζε, καὶ ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος του, τὴν ὁποίαν ἔθετε πάντοτε ὑπεράνω πάσης ἄλλης φροντίδος

καὶ σκέψεως.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι ὁ ΘΙΕΡΣΟΣ ὁ μέγιστος καὶ σοφώτερος καὶ μεγαλοφυέστερος τῶν ἐν Γαλλίᾳ καὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ πολιτικῶν ἀνδρῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ὁ Θιέρσος, τοῦ ὁποίου ὁ βίος, πολιτικός τε καὶ φιλολογικός, ἔχει στάδια δόξης πολλὰ καὶ μεγάλα, καὶ μαθήματα ὀρθῆς κρίσεως καὶ σωφροσύνης ἄπειρα καὶ πολύτιμα ἐξέφρασε κατὰ τὸ διάστημα τοῦ βίου καὶ τῶν ἀγώνων του καὶ μίαν γνώμην ἐφ' ἑκάστου ζητήματος λυομένου διὰ τῶν κοινοβουλευτικῶν συζητήσεων καὶ ἡ γνώμη αὕτη περιέχει πάντοτε τὸ κύρος καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου καὶ τῆς φρονήσεως. Διὰ τοῦτο πιστεύεται παρὰ πολλῶν ὅτι ὁ ἀγνων τὸν βίον τὸν κοινοβουλευτικόν καὶ τὰς σκέψεις καὶ τὰ ἔργα τοῦ Θιέρσου, παρέλειπε νὰ ἀντλήσῃ γνώσεις καὶ δυνάμεις ἐκ τοῦ ἀφθονωτέρου πολιτικοῦ καὶ φιλολογικοῦ νεωτέρου θησαυροῦ καὶ δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ σοβαρὸς πολιτικὸς ἀνὴρ, ἐάν ὁπουδήποτε εὐρισκόμενος ἀποβλέπῃ ν' ἀναμειχθῇ εἰς τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν τῆς πατρίδος του.

Ὁ Θιέρσος λοιπὸν ἐξέφρασε γνώμην καὶ ἐπὶ τῆς διακρίσεως τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας καὶ τὴν γνώμην ταύτην ἔλαβε κατ' ἐπανάληψιν ἀφορμὴν νὰ ἐκθέσῃ πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς πατρίδος του. Τὴν γνώμην ταύτην ἐξέφρασε τελευταῖον ὡς Πρόεδρος τῆς δημοκρατίας κατὰ τὴν 24 Μαΐου 1873 ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς γαλλικῆς συνελεύσεως καὶ ταύτην μεταφέρω ἐν ταῦθα αὐτολεξεῖ «πῶς πρέπει λοιπὸν νὰ ὀργανίσωμεν τὴν ἐθνικὴν ταύτην ἀντιπροσωπείαν; δὲν διστάζω ποσῶς νὰ τὸ εἴπω· πρέπει νὰ διαιρέσωμεν αὐτὴν εἰς δύο συνελεύσεις.

«Δὲν θέλω νὰ συζητήσω ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἀλλὰ θὰ εἴπω ὅτι καὶ ἐν ταῖς δημοκρατίαις τῆς ἀρχαι-

ΙΔΡΥΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ότητος καὶ ἐν ταῖς τοῦ μέσου αἰῶνος δὲν ὑπάρχει πα-
ράδειγμα χώρας δεχθείσης νὰ ἐμπιστευθῇ τὰς τύχας
αὐτῆς εἰς μίαν καὶ μόνην συνέλευσιν· καὶ ἂν ὑπῆρχε
καιρὸς ἐπιτρέπων νὰ ἐκταθῶ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τού-
του, θὰ ἔλεγον ὅτι εἶπον ἄλλοτε καὶ ἐνώπιον τοῦ νο-
μοθετικοῦ σώματος τῆς αὐτοκρατορίας· πρέπει νὰ ὁρ-
γανίζωμεν τὴν κυβερνήσιν, καθ' ὃν τρόπον ὁ ὕψιστος
ἔπλασε τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν· ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς αὐ-
τὴν ἔνστικτα ζωηρά, τὰ ὁποῖα τὴν παρασύρουσιν, ἀλλ'
ἔδωκεν καὶ συγχρόνως καὶ τὸ λογικόν, διὰ τοῦ ὁποίου
ἀνθίσταται κατὰ τῶν ἐνστίκτων.

« Παραδίδοντες τὴν χώραν εἰς τὰς παραφορὰς αὐ-
τῆς, πρέπει νὰ ἐγκαθιστῶμεν πον ἐν τῇ κυβερνήσει
τὸ λογικόν, τὸ ὁποῖον ἀναχαιτίζει τὰ ἐνστικτα καὶ τὰς
παραφορὰς. Ὅταν οἱ λαοὶ μετὰ πολλῶν αἰῶνων ἀπο-
πείρας ἀνεγνώρισαν ἅπαντες τὴν ἀνάγκην τῶν δύο συν-
ελεύσεων ἐζήτησαν νὰ ὁργανίσωσι τὴν κυβερνήσιν τῶν
κρατῶν, ὡς ὁ Θεὸς ἔπλασε τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν, ὑ-
ποκειμένην μὲν νὰ παρασυρθῇ, ἀλλὰ συγκρατουμένην διὰ
τοῦ χαλινοῦ τοῦ λογικοῦ. « Ἴδου λοιπὸν μία ἀρχὴ· συν-
τηρητικωτέρα ταύτης δὲν ὑπάρχει ἄλλη ».

Τοιαύτη εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Θιέρσου, προσωπικω-
τέρα πάσης ἄλλης, στίλβουσα ἐκ τῆς ἐννοίας αὐτῆς καὶ
ἐκ τῆς ἀξίας τοῦ πλάστου τῆς, πείθουσα καὶ ὑποτάσ-
σουσα ἢ ἀναιροῦσα πᾶσαν ἀντίρρησην.

Μετὰ τὴν καταχώρησιν τῆς γνώμης ταύτης λύεται
πᾶσα τυχὸν ὑπάρχουσα ἀπορία καὶ εὐρίσκεται ἐνκόλως
ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἀνέβαλλον μέχρι τῆς στιγμῆς
ταύτης νὰ ἐπικαλεσθῶ ἐπὶ τοῦ ἐξεταζομένου ζητήμα-
τος τὴν βοήθειαν τοῦ σπανιωτέρου πολιτικοῦ ἀνδρός
τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν παρελθόντα
αἰῶνα. Ὁ Θιέρσος παρέχει πάντοτε εἰς τὸν ἐν οἴκῳ πο-
τε ζητήματι ἀγωνιζόμενον ὑπὲρ τῆς ὁρθῆς κρίσεως,

τῆς τάξεως καὶ τῆς προόδου τὸ λαμπρότερον καὶ ἰσχυ-
ρότερον ὄπλον, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ πλάσῃ ἢ ἀνθρω-
πίνη διάνοια, καὶ τὸ ὄπλον τοῦτο χρησιμεύει κυρίως
ἐν τῇ κρίσιμωτέρᾳ στιγμῇ, ἥτις εἶναι πάντοτε καὶ ἡ
τελευταία στιγμή τοῦ ἀγῶνος ἢ τῆς συζητήσεως.

Ἐνταῦθα λοιπὸν ἔπρεπε νὰ τεθῇ ἡ γνώμη τοῦ Θι-
έρσου, ὅπως σφραγισθῇ διὰ τοῦ ἀσφαλεστέρου τρόπου
ἢ διεξαγομένη συζήτησις καὶ ἀποδειχθῇ ἅπαξ ἔτι ὅτι
ἐν Εὐρώπῃ οὐδεμία ὑφίσταται διαφωνία μεταξὺ τῶν εἰ-
δικωτέρων καὶ ὑπερόχων πνευμάτων καὶ ὅτι πάντες θε-
ωροῦσι τὸν θεσμόν τῶν δύο βουλῶν ὡς τροχὸν ὁπα-
ραίτητον παντὸς συνταγματικοῦ πολιτεύματος σκοποῦντος
νὰ προστατεύσῃ τὴν τάξιν, τὴν ἀναγκαίαν ἐλευθερίαν
καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ.

Ὅλα τὰ ἔθνη ὅσα ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ
τὰς τρικυμίας τῆς καθολικῆς ψήφου ἐδέχθησαν τὰς γνώ-
μας ταύτας τῶν εἰδικῶν καὶ καθιέρωσαν τὸν θεσμόν τῶν
δύο Βουλῶν καὶ ζῶσι καὶ προάγονται ἐν τῷ μέσῳ τῆς
γενικῆς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἀνωμαλίας πνευμάτων,
πραγμάτων καὶ περιστάσεων.

Ὁ θεσμὸς τῆς γερουσίας, τὴν ὁποίαν ὁ δημοκρατικὸς
ἀλλ' ὀρθοφρονὸν Γαμβέττας ὠνόμαζε *pouvoir pondé-
rateur* καὶ *Grand conseil des communes de Fran-
ce*, θεσμὸς θέτων τὴν ἐλευθερίαν ἐν τῇ τάξει καὶ κατα-
δικάζων τὴν ἀναρχίαν, εἶναι ὁ ἕτερος τῶν ποδῶν τοῦ
συνταγματικοῦ πολιτεύματος, ἄνευ τοῦ ὁποίου εἶναι ἀδύ-
νατοι νὰ σταθῇ τοῦτο ὄρθιον καὶ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν ἡ-
θικὸν προορισμὸν του. Ὁ θεσμὸς οὗτος εἶναι ἐν τῷ
πολιτεύματι ἡ πυξίς, ἡ δεικνύουσα τὸν δρόμον τῆς ἀ-
σφαλείας καὶ κανονίζουσα αὐτὸν ἐν καιρῷ· ἄνευ τῆς βοή-
θειας ταύτης ὁ πλοῦς εἶναι δυσχερέστατος καὶ εἰς ἄκρον

ἰκκάνοντος καὶ τὸ ναυάγιον τῆς τάξεως καὶ τῆς εὐημε-
ρίας ἀναπνευστικὸν καὶ βέβαιος ὁ καταποντισμὸς τοῦ δι-
μοῦσιον ἀθεούριον

καίου καὶ τοῦ ὀρθοῦ.

Εἶναι ἀναγκαῖον οἱ ἐν Ἑλλάδι, μετὰ τὴν δοκιμασίαν μάλιστα, τὴν ὁποίαν ὑπέστημεν μέχρι τοῦδε, νὰ ἐξακολουθῇσωμεν διαφωνοῦντες ἔτι ἐν τούτῳ πρὸς τοὺς ἄλλους πεπολιτισμένους λαοὺς καὶ νὰ μιμούμεθα μόνον τοὺς γείτονας, οἵτινες τρέχουσιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ δρόμου μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκαταστασίας καὶ ματαιότητος;

Διατὶ δὲν σπεύδομεν νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸ φάρμακον τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς σωτηρίας, τὸ ὁποῖον ἀνεκάλυψαν καὶ ἐφήρμοσαν οἱ προηγηθέντες ἡμῶν ἐν τῷ πολιτισμῷ καὶ ἐν τῇ προόδῳ, οἱ πεπειραμένοι καὶ εὐρωστοὶ λαοί;

Ἐὰν ἡ ἀσθενεία εἶναι γνωστὴ καὶ βεβαία, εἶναι λογικὸν εἶναι φρόνιμον νὰ ἀναβάλωμεν τὴν θεραπείαν μέχρις οὗ ὥριμάσῃ παρ' ἡμῖν ἡ ἰδέα καὶ ἡ πεποίθησις ὅτι πάσχομεν πράγματι πολιτειακῶς;

Ἄλλ' ἐὰν δὲν ἐπῆλθεν ἤδη ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δεινῶν πότε καὶ πῶς θὰ συντελεσθῇ ἡ ὥριμανσις αὕτη καὶ τίνας θ' ἀποφανθῶσι περὶ αὐτῆς;

Ἡ ὥριμανσις αὕτη δὲν θὰ συμπύσῃ ἄραγε μὲ τὴν τελείαν ἐξάντλησιν τῶν ἡμετέρων δυνάμεων καὶ ἐλπίδων;

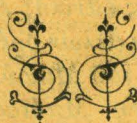
Ἐγὼ, ὅστις δὲν περιμένω μεγάλα ἀποτελέσματα ἐκ τῆς μεγάλης ἢ μικρᾶς ἐπεμβάσεως τῶν ξένων ὀργανωτῶν εἰς τὰ τῆς παρ' ἡμῖν δημοσίας ὑπηρεσίας ἀνευ τῆς ἀναγκαίας καὶ οὐσιώδους μεταβολῆς τοῦ πολιτικοῦ τῆς χώρας ὀργανισμοῦ ἢ ἐκ τῆς μελετωμένης νέας τοῦ κράτους διοικητικῆς διαιρέσεως καὶ τοῦ σχεδίου περὶ κοινοτήτων, ἐπιμένω νὰ πιστεύω ὅτι ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος ἐγκτεται εἰς τὴν παραδοχὴν καὶ τὴν καθιέρωσιν τοῦ θεσμοῦ τῶν δύο βουλῶν καὶ ἂν πέρωται νὰ ὑποπέσω εἰς σφάλματα, ἐπιθυμῶ τὴν πικρίαν αὐτῶν νὰ τὴν δοκιμάσω μετὰ τοῦ Θιέρσου καὶ τῶν ἄλλων καὶ οὐχὶ ποτὲ μετὰ τοῦ κ. Καλαποθάκη ἢ ἄλλων τινῶν ἐκ τῶν ἡμετέρων· ἐὰν δὲ ἡ ἰδέα

αὕτη δὲν κραταιωθῇ σήμερον καὶ δὲν ἐπιβληθῇ παντοδύναμος εἰς τὰ πνεύματα τῶν ἀρμοδίων, ὅσοι ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν βλέπομεν καλῶς τὴν νόσον καὶ τὴν πηγὴν τῶν ἡμετέρων δεινῶν καὶ δεικνύομεν εἰς μάτην τὴν θεραπείαν οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν νὰ πράξωμεν ἢ νὰ ἀνυψώσωμεν μετὰ θλίψεως τοὺς βραχίονας πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ εὐχηθῶμεν ἐκ μέσης καρδίας, ὅπως ὁ Θεὸς, ὅστις ἐδώρησεν ἄλλοτε εἰς τὸν Φειδίαν τὴν ἔμπνευσιν καὶ τὴν τέχνην, διὰ τῶν ὁποίων μετέβαλεν οὗτος τὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως εἰς ἀριστούργημα θαυμαζόμενον ὑπὸ τῶν αἰώνων, ὅστις μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ Ἰσλάμ ὥπλισε μὲ τὸ ἀχανέστερον καὶ ἀνδρικώτερον θάρρος τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλληνος ἀρματωλοῦ καὶ τὸν ἀνεβίβασεν ὥς μετέωρον τρέφον τὰς γενναιοτέρας ἐθνικὰς ἐλπίδας ἐπὶ τῶν κορυφῶν τοῦ Πίνδου καὶ τῶν ἄλλων ὀρέων, ὅστις ἔπλασε τὴν καρδίαν τοῦ Κανάρη καὶ τοῦ Μιαούλη, τὸν νοῦν τοῦ Καποδιστρίου καὶ τὰ στήθη Μπότσαρη, Καραϊσκού καὶ Κολοκοιτρώνη μὴ λησμονήσῃ τὰ παρελθόντα καὶ νὰ ἀνακραύξωμεν: ὁ Θεὸς οὗτος ὁ πανίσχυρος σῶζοι καὶ σήμερον τὴν ἀνυχοῦσαν Ἑλλάδα.

Ἀργοστόλιον 9 Ἰανουαρίου 1911

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ ΚΟΝΙΝΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΕΘΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

A1.52.422.0032

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΕΘΟΥΡΙΟΥ

Τεμάττι δροχμῆς

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ